



অৰণ্যত কন্দল

১৯৬৬ (১৯৬৬)



ফণীধৰ পাঠক

শিশু উপন্যাস
অৰণ্যত কন্দল

ফণীধৰ পাঠক



অসম সাহিত্য সভা

**Aranyat Kandal : An Assamese Children novel written by
Phanidhar Pathak and published by Paramananda Rajbonshi, General
Secretary, Asam Sahitya Sabha, Chandra Kanta Handique
Bhawan, Jorhat-785001**

Price : Rs. 30.00 only

| | |
|----------------------|--|
| প্ৰকাশক | : পৰমানন্দ ৰাজবংশী, প্ৰধান সম্পাদক অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন ঘোৰহাট- ৭৮৫০০১ |
| © | অসম সাহিত্য সভা |
| প্ৰথম প্ৰকাশ : | জানুৱাৰী, ২০১০ খ্ৰীষ্টাব্দ |
| বেটুপাত | : মনজিৎ ৰাজখোৱা |
| মূল্য | : ৩০.০০ টকা |
| ডিটিপি এণ্ড ডিজাইনিং | : টেকনো এড্, গোস্বামী ছাৰ্ভিচ, গুৱাহাটী-৩ |
| মুদ্ৰণ | : ভবানী অফ্‌ছেট এণ্ড ইমেইজিং ছিষ্টেম্‌ছ প্ৰাঃলিঃ ৭ লাচিত লেন, ৰাজগড় ৰোড, গুৱাহাটী-৭৮১০০৭ |

প্ৰধান সম্পাদকৰ এষাৰ

অসম সাহিত্য সভাৰ ঘোষিত আদৰ্শ আৰু নীতিৰ আধাৰত আমাৰ কাৰ্যকালছোৱাত গ্ৰন্থ প্ৰকাশনৰ দিশত সৰ্বাধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছে। অসমত যাতে গ্ৰন্থ অধ্যয়ন সংস্কৃতি গঢ়ি উঠে তাৰ বাবে সভাই কেতবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে। সভাৰ ভ্ৰাম্যমাণ পুথিভঁৰাল ইয়াৰে এটা অংশ। সভাৰ নিয়মাবলীত সন্নিৱিষ্ট প্ৰকাশন সচিবৰ পদটোক আমাৰ কাৰ্যকালছোৱাত মাননীয় সভাপতি ৰংবং তেৰাংদেৱৰ নিৰ্দেশত কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে সক্ৰিয় কৰি সেই দায়িত্ব সভাৰ এগৰাকী প্ৰবীণ সংগঠক অধ্যাপক ভবানীপ্ৰসাদ অধিকাৰীৰ ওপৰত অৰ্পণ কৰিছে। সেই অনুসৰি প্ৰকাশন সচিব ডাঙৰীয়াই হুস্মিয়াদী আৰু দীৰ্ঘম্যাদী এলানি আঁচনি যুগুত কৰি দিছে আৰু সভাৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে প্ৰথম সুযোগতে অনুমোদন কৰি থৈছে। তদুপৰি, নতুন সংযোজিত আঁচনি, গ্ৰন্থৰ পুনৰ মুদ্ৰণ, অনুবাদ গ্ৰন্থৰ দিশতো আঁচনি সম্প্ৰসাৰিত কৰা হৈছে। সভাৰ প্ৰকাশন সমিতিৰ উপৰি কৰ্ণধাৰ সমিতিয়ে সময়ে সময়ে জৰুৰী পৰামৰ্শ দি কামত অগ্ৰসৰ হোৱাত সহায় কৰিছে। ২০০৯-২০১১ বৰ্ষৰ কাৰ্যকালছোৱাৰ উপৰি প্ৰকাশন সচিবে অহা ২০১৬ খ্ৰীষ্টাব্দত আৰম্ভ হ'বলগীয়া অসম সাহিত্য সভাৰ শতবাৰ্ষিকীৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি গ্ৰন্থ প্ৰকাশনৰ দীৰ্ঘম্যাদী আঁচনিও যুগুত কৰিছে। ধনৰ যোগাৰ কৰিব পাৰিলে প্ৰকাশন আঁচনিসমূহ পৰ্যায়ক্ৰমে কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ যত্নৰ ক্ৰটি কৰা নহ'ব। প্ৰকাশনৰ দিশটো আত্মনিৰ্ভৰশীল কৰিবলৈও আমি চিন্তা-চৰ্চা কৰিছোঁ। সেয়ে, গ্ৰন্থ বিপণনৰ বাস্তৱ সমস্যাসমূহ অধ্যয়ন-বিশ্লেষণ কৰা হৈছে।

আমাৰ আঁচনি অনুসৰি গ্ৰন্থ ছপা কৰি বজাৰলৈ উলিয়াই দিবলৈ সভাৰ অৰ্থৰ অভাৱ। আমি অসম চৰকাৰ, বিভিন্ন নিকায়-নিগম, সদাশয় ব্যক্তিক আবেদন জনাইছোঁ

১১৬ (সি)

যাতে আধুনিক সভ্যতাৰ বাহন, গ্ৰন্থ প্ৰকাশনৰ দিশত সভালৈ মুক্তহস্তে অনুদান আগবঢ়ায়।

ফণীধৰ পাঠকৰ 'অৰণ্যত কন্দল' শীৰ্ষক সৰু পুথিখন প্ৰকাশ কৰা হ'ল, যিহেতু অসমৰ বনজ সম্পদসমূহৰ দ্ৰুত অৱক্ষয়ৰ ভয়াবহ ছবি এখন কৰুণভাৱে দাঙি ধৰা হৈছে। প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য বিনষ্ট কৰা দুৰ্ঠেষ্ঠীয়া মানুহৰ বিধংসী প্ৰৱণতা উন্মোচন কৰা ৰূপকধৰ্মী ক্ষুদ্ৰ পুথিখনে পাঠক সমাজৰ মন আকৰ্ষণ কৰিলে আমাৰ উদ্দেশ্য নিশ্চয় সফল হ'ব।

পৰমানন্দ ৰাজবংশী
প্ৰধান সম্পাদক

প্ৰকাশন সচিবৰ আগকথা

অসম সাহিত্য সভাই ২০০৯-২০১১ বৰ্ষৰ কাৰ্যকালছোৱাৰ জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থৰ শিতানত এশখন গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে। সেই অনুসৰি শিশু আৰু কিশোৰ-কিশোৰীৰ উপযোগী এলানি গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

ফণীধৰ পাঠকৰ 'অৰণ্যত কন্দল' নামৰ নাতিদীৰ্ঘ কাহিনীটো গ্ৰন্থ আকাৰে প্ৰকাশ কৰা হ'ল। কাহিনীটো ৰূপকধৰ্মী। ইয়াত হাস্য-ব্যঙ্গৰ চিটিকনি পৰিছে যদিও ইয়াৰ অন্তৰালত কাৰুণ্যৰ ৰেঙণিও আছে। কিন্তু এটা সামাজিক সমস্যা দাঙি ধৰিবলৈ গৈ লেখকে অৰণ্যৰ ধ্বংস যন্ত্ৰৰ ছবি এখনো উন্মোচন কৰিছে।

শৈশৱ-কৈশোৰ কালতে পৰিৱেশ-পাৰিপাৰ্শ্বিকতা সম্পৰ্কত সচেতনতা গঢ়ি তুলিবলৈ বক্তৃতাতকৈ কাহিনীৰ আশ্ৰয় ললে সেই উদ্দেশ্য সফল হয়। মানুহৰ নিৰ্মম হাতৰ পৰশত প্ৰাকৃতিক সম্পদৰাজি দ্ৰুতহাৰত নিঃশেষ হ'বলৈ ধৰা সময়তে এনে কেতবোৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ আধাৰত ৰচিত পুথিৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰা হৈছে। আকাৰত 'অৰণ্যত কন্দল' এখনি সৰু পুথি হ'লেও পাঠকৰ মাজত ৰসৰ খোৰাক যোগাব পাৰিব বুলি আশা কৰা হৈছে।

গ্ৰন্থখনৰ লেখক ফণীধৰ পাঠক ডাঙৰীয়ালৈ আমি সভাৰ ফালৰ পৰা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। অক্ষৰ বিন্যাস কৰি দিয়াৰ বাবে গুৱাহাটীৰ 'টেক্‌নো এড'ৰ গৰাকীলৈ ধন্যবাদ জনালোঁ। শিল্পী মনজিৎ ৰাজখোৱাই বেটুপাত সজাই দি আমাক সহায় কৰিলে। তেওঁকো কৃতজ্ঞতা জনালোঁ। গুৱাহাটীৰ ৰাজগড়ত থকা ভৱানী অফছেট এণ্ড ইমেইজিং ছিষ্টেমছ প্ৰাইভেট লিমিটেডে মুদ্ৰণৰ দায়িত্ব বহন কৰি গ্ৰন্থৰ ৰূপ দিয়াৰ বাবে শলাগ ললোঁ।

পৰিশেষত অসম সাহিত্য সভাৰ মাননীয় সভাপতি ৰংবং তেৰাং আৰু প্ৰধান সম্পাদক ড° পৰমানন্দ ৰাজবংশী ডাঙৰীয়াই কৰ্ম ব্যস্ততাৰ মাজতো গ্ৰন্থ প্ৰকাশনৰ দিশত সকলো ধৰণৰ দিহা পৰামৰ্শ প্ৰদান কৰি আমাৰ শ্ৰম লাঘব কৰিছে। আমি প্ৰকাশন সচিব হিচাপে কৃতজ্ঞতা প্ৰদান কৰিলোঁ। সভাৰ গুৱাহাটী কাৰ্যালয় ভগৱতী প্ৰসাদ বৰুৱাৰ ভৱনৰ কৰ্মচাৰীসকলে সততে সহায়-সহযোগ কৰি আমাৰ শ্ৰমৰ ভাগী হৈছে - তেওঁলোকলৈও স্নেহাশিস যাচিলোঁ।

ভবানীপ্ৰসাদ অধিকাৰী
প্ৰকাশন সচিব

অৰণ্যত কন্দল

এখন ডাঙৰ অৰণ্যত হাতী, বাঘ, ভালুক, গঁড়, গাহৰি, শিয়াল, ম'হ, ঘোঁৰা, গৰু আদিকে ধৰি বিভিন্ন জন্তু মহাসুখেৰে বাস কৰি আহিছিল। সিহঁতৰ মাজত তেনেকৈ দ্বন্দ্ব-হাইও নাছিল। কিন্তু সিহঁতৰ সুখৰ অন্তৰায় হৈ থিয় দিয়ে দুঠেঙীয়া মানুহ। দুঠেঙীয়াৰ সংখ্যা যিমানে বাঢ়িবলৈ ধৰিলে সিমানেই সিহঁতৰ অৰণ্যখন দুঠেঙীয়াই এফালৰ পৰা দখল কৰি যাবলৈ ধৰিলে। তদুপৰি দুঠেঙীয়াৰ হাতত গঁড়, বাঘ, গাহৰিকে ধৰি বিভিন্ন জন্তু নিধন হ'বলৈ ধৰিলে। দুঠেঙীয়াৰ অত্যাচাৰত সিহঁতৰ এক প্ৰকাৰ জীয়াই থকাটোৱেই সমস্যা হৈ পৰিল।

এদিন শিয়াল এটাই পুৱাৰ কোমল ৰ'দত পোৱালীকেইটাক উমলি থাকিবলৈ দি দুঠেঙীয়াৰ পৰা অৰণ্যখন ৰক্ষা কৰি কেনেকৈ নিজৰ অধীনত ৰাখিব পাৰি, সেই কথা ভাবি থাকোতে ফোঁপাই-জোপাই প্ৰকাণ্ড গঁড় এটা দৌৰি আহি সেইখিনি পালে। শিয়ালে গঁড়ক ৰ'বলৈ ইংগিত দি সুধিলে— 'কি হ'ল মিত্ৰ? এনেকৈ কিয় দৌৰি আহিছা?'

'দুঠেঙীয়াই বন্দুক এটা লৈ মোক মাৰিবলৈ উদ্যত হৈছিল। এনেতে মই গম পাই প্ৰাণটাকি দৌৰি দৌৰি আহি এইখিনি পালোঁ।'

'অহঃ বৰ বিপদজনক কথা।' শিয়ালে স্বগতোক্তি কৰাৰ দৰে ক'লে।

'মোৰ বৰ ভয় লাগিছে মিত্ৰ। মই ইয়াৰ পৰা যাওঁ।' গঁড়ে ফোঁপাই-জোপাই থাকিয়ে ক'লে।

‘মিত্ৰ ৰ’বা, মোৰ এৰিয়াত ভয় কৰিবলগীয়া একো নাই।— শিয়ালে ক’লে।

‘এইবোৰ কি কোৱাহে মিত্ৰ? দুঠেঙীয়াৰ দৃষ্টিত পৰিলে তোমাৰ এৰিয়া ক’ৰবাত উৰি যাব।’ গঁড়ে শিয়ালক ভেঙুচালি কৰাৰ দৰে ক’লে।

‘তোমাৰ কথাটো নোহোৱা নহয় মিত্ৰ। কিন্তু দুঠেঙীয়াই মোক মাৰিবলৈ নাহে। তোমালোকক মৰাৰ কাৰণটো হ’ল তোমালোকৰ মূৰত থকা এই খড়গটো।’

‘সেইটো হয়।’ গঁড়ে দীঘল হুমুনিয়াহ এটি কাঢ়ি ক’লে— ‘ভগৱানে যে আমাক এইটো কিয় লগাই দিলে বুজি নাপালো।’

‘সেইবোৰ ভাবি এতিয়া দুখ কৰি লাভ নাই। মই আজি কিছুদিনৰ পৰা কি ভাবি আছো জানা?’

‘কি?’

‘আমি অৰণ্যৰ আটাইবোৰ জন্তু লগ হৈ এখন সভা পাতিব লাগে। সেই সভাত সিদ্ধান্ত এটা ল’ব লাগে আমি কি কৰিলে সকলোৱে দুঠেঙীয়াৰ পৰা ৰক্ষা পৰো।’

শিয়ালৰ কথা শুনি গঁড়ে বৰ সকাহ পোৱা যেন পালে আৰু তাৰ কথাত হয়ভৰ দি ক’লে— ‘এইটো তুমি বৰ ভাল কথা ভাবিছা মিত্ৰ। আজিৰ পৰাই আমি কামত লাগি যোৱা উচিত।’

ঠিক আছে তেনেহ’লে। মই যিমানবোৰ জন্তু লগ পাওঁ আমাৰ উদ্দেশ্যৰ কথাটো কওঁ আৰু তুমিও যাকে য’ত লগ পোৱা আমাৰ উদ্দেশ্যৰ কথাটো ক’বা।

হ’ব। শিয়ালৰ কথাক সমৰ্থন কৰি গঁড়ে আন জন্তুক ক’ত লগ পায় বিচাৰি গ’ল।

* * *

গঁড় যোৱাৰ পাছত শিয়ালৰ মনটো ভাল লাগিল। সি ভাবি থকা কথাটো এনেকৈ যে মিলি যাব পাৰে যি ভবাই নাছিল। এতিয়া সভাখন পাতি যদি সফল হ’ব পাৰে তাৰ কি লাভালাভ হ’ব ভাবিবলৈ ধৰিলে। প্ৰথমে শিয়ালে তাৰ প্ৰধান শত্ৰু বাঘৰ কথা ভাবিলে। সভাৰ জৰিয়তে বাঘক যদি সি বশ কৰিব পাৰে তেনেহ’লে তাৰ প্ৰধান শত্ৰু আঁতৰ হ’ব। সি কথাটো ভবাৰ লগে লগে পোৱালীকেইটাক শিয়ালীৰ লগত থৈ কাক, ক’ত লগ পায় বিচাৰি গ’ল। সি গৈ থাকোতে পঠা ছাগলী এটাক দূৰৰ পৰা ঘাঁহ খাই থকা দেখা পালে। পঠা ছাগলীটো দেখা পাই তাৰ জিভাৰ পানী বৈ আহিল। এৰা! পঠাক যদি বধ কৰা যায় তেনেহ’লে সিহঁতৰ তিনি-চাৰিদিনৰ খাদ্য হৈ যাব। কিন্তু এই মুহূৰ্তত তাক বধিলে গোটেই আঁচনিটো ওলট-পালট হৈ যাব পাৰে। সেয়েহে এতিয়া তাক বধ কৰাটো উচিত নহয় বুলি ভাবিলে! সি কথাটো ভাবি লৈ থাকোতে পঠাৰ ওচৰ পালে। পঠাই একান্তমনে কোমল ঘাঁহ খাই আছিল। কিন্তু এবাৰ সি মাখি খেদিবলৈ মূৰটো দাঙোতে পঠাই শিয়ালক দেখি সান্ধাৎ যমক দেখা যেন পালে আৰু লগে লগে সি দৌৰিবলৈ উপক্ৰম হওঁতেই শিয়ালে তাক মৰমসনা মাতেৰে মাত দিয়াত সি থমকি ৰ’ল। পঠাই ভয়ে ভয়ে সুধিলে— কি হ’ল শিয়াল ককাই?

এটা বৰ ডাঙৰ কথা হৈছে নহয় মিত্ৰ?

কি ডাঙৰ কথানো?

দুঠেঙীয়াই আমাৰ অৰণ্যখনৰ গছ-গছনি কাটি এফালৰ পৰা দখল কৰি আহিবলৈ ধৰিছে। অকল সেয়ে নহয় আমাৰ জন্তুবোৰকো বধ কৰি সিহঁতে নিঃশেষ কৰিবলৈ ধৰিছে। সেয়েহে দুঠেঙীয়াক বাধা দিয়াৰ বাবে আমি কালি এখন মহাসভাৰ আয়োজন কৰিছো। গতিকে সেই মহাসভালৈ তোমাকো নিমন্ত্ৰণ কৰিলো আৰু নিজ বুদ্ধি-জ্ঞানেৰে নিজস্ব মতামত দাঙি ধৰিবা বুলি আমি আশা কৰিলো।

শিয়ালৰ কথা শুনি পঠা ছাগলীয়ে কিছু সময় চিন্তা কৰি ক’লে—

‘এইটো আমাৰ বাবে বৰ ভাল কথা চিন্তা কৰিছা। দুঠেঙীয়াই কেইদিনমান আগতে মোৰ মাইকীটোক মোৰ সন্মুখতে হত্যা কৰি লৈ গৈছে। সেই দুখ মই এতিয়াও পাহৰিব পৰা নাই। কিন্তু আমাৰ জন্তুবোৰৰ মাজত কোনো ধৰণৰ একতা নাই বাবে আজি দুঠেঙীয়াই আমাৰ ওপৰত প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰিবলৈ সাহস পাইছে।’

একেবাৰে সঁচা কথা কৈছা তুমি। এতিয়া আমি আমাৰ মাজত হিংসা-দ্বেষ পাহৰি একোটাৰ ডোলেৰে বান্ধ খাব লাগিব। নহ’লে সিহঁতৰ পৰা ৰক্ষা পৰাটো একেবাৰে টান হৈ পৰিব।

এইটো ক’বলৈ সহজ। কিন্তু কালি তুমিয়ে মোক মাৰি খাই পেলাবা।

তেনে কথা নক’বা মিত্ৰ। আমি শিয়ালবোৰে প্ৰতিজ্ঞা কৰিছো কোনো ছাগলীকে ধৰি নাখাওঁ বুলি। অকল ছাগলীয়ে নহয়, কোনো ধৰণৰ জন্তুকে এতিয়াৰ পৰা আমি মাৰি নাখাওঁ।

তেনেহ’লে কি খাবা?

তোমালোকৰ দৰে আমিও ঘাঁহ খাই জীয়াই থাকিম। কাৰণ আমি সকলো জীয়াই থাকিলেহে দুঠেঙীয়াৰ পৰা ৰক্ষা পৰিম। নহ’লে সিহঁতে আমাক শেষ কৰি পেলাব।

একেবাৰে সঁচা মিত্ৰ। এনেকুৱা সিদ্ধান্ত ল’লেহে আমি সকলোৱে বাচি থাকিম। পঠাই ক’লে।

শিয়ালে পঠাৰ কথাটো সমৰ্থন কৰিলে। তাৰ পাছত ইটো-সিটো কথা পাতি এদিন তাৰ গাতলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰি আন জন্তু ক’ত লগ পোৱা যায় বিচাৰি গ’ল।

* * *

শিয়াল যোৱাৰ পাছত পঠাই ভাবিলে যদি শিয়ালে সঁচাকৈ ঘাঁহ খাবলৈ লয় তেন্তে সিহঁতৰ আৰু ভয় নাই। কাৰণ সিহঁতৰ প্ৰধান শত্ৰু

শিয়ালেই। বাঘক ভয় কৰিবলগা একো নাই। সিহঁতে গৰু, ম’হ, হৰিণা আদিহে খায়। ছাগলীৰ ফালে কেৰাহিকৈও ঘূৰি নাচায়। সিদিনা তাৰ ওচৰেৰে বাঘ এটা পাৰ হৈ যাওঁতে তাৰ কুশল-বাৰ্তা লৈ ধুনীয়াকৈ পাৰ হৈ গৈছিল।

পঠাই এইদৰে নানা কথা ভাবি থাকোতে হঠাৎ আকৌ শিয়ালৰ কথা মনলৈ আহিল। সি ভাবিলে যে শিয়াল বৰ টেঙৰ। তাৰ সকলো কথা বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰি। অৱশ্যে বৰ্তমানৰ পৰিস্থিতি চাই কথাটো একেবাৰে উলাই কৰিবও নোৱাৰি। তথাপি চোৱা যাওঁক কি হয়। এদিন সি নিমন্ত্ৰণ কৰিছে যেতিয়া গাতলৈ গৈ আলেখলেখ চাব লাগিব। তেতিয়া আচল কথাটো গম পোৱা যাব। এইদৰে ভাবি পঠাই আকৌ ঘাঁহ খোৱাত লাগিল।

* * *

শিয়ালে আন জন্তু বিচাৰি গৈ গৈ অৰণ্যৰ মাজৰ জলাশয় এটাত দঁতাল হাতী এটাই একান্তমনে গা ধুই থকা দেখা পালে। সি জলাশয়ৰ পাৰত বহি দঁতাল হাতীটোৱে গা ধুই অহালৈ অপেক্ষা কৰি থাকিল। এইদৰে কিছু সময় বহি চাই থাকোতে দঁতাল হাতীৰে স’তে তাৰ চকুৱে চকুৱে পৰিল। শিয়ালে দঁতাল হাতীক নমস্কাৰ কৰি ক’লে— ‘মিত্ৰ, আজি তোমাক বিচাৰি আহিছো এটি বিশেষ কথাৰ বাবে।’

দঁতাল হাতীয়ে গাত শুৰেৰে পানী মাৰি ক’লে— ‘কিহৰ বাবে’?

‘তুমি পাৰলৈ উঠি আহা মিত্ৰ। তাৰ পাছত দুয়ো বহি লৈ সুস্থিৰ মতে আলোচনা কৰো। আমাৰ ফলপ্ৰসূ আলোচনাই আমাক বচাব’— শিয়ালে ক’লে।

আজিনো হঠাৎ শিয়ালে এইটো কি কথা ক’লে? সি একো বুজি নাপালে। সি শুৰেৰে খৰধৰকৈ গাত আৰু অলপ পানী মাৰি পাৰলৈ উঠি আহিল আৰু শিয়ালৰ ওচৰত বহি ক’লে— ‘কোৱা’?

শিয়ালে দঁতাল হাতীক বিচাৰি অহাৰ উদ্দেশ্যটো ক'লে। দঁতাল হাতীয়ে কথাটো শুনি কিছু সময় চিন্তা কৰিলে। তাৰ পাছত লাহে লাহে ক'লে— 'এইটো বৰ ভাল কথা। কিন্তু তোমালোকৰ দৰে জন্তুবোৰে দুঠেঙীয়াক কেনেকৈ বাধা দিবা?'

'আমি সকলোৱে লগ হৈ বাধা দিব লাগিব মিত্ৰ।'

'বুজিলো। কিন্তু তোমালোকে দেখোন দুঠেঙীয়াক দেখিলেই পলাই পত্ৰং দিয়া?'

'তোমালোকৰ দৰে ডাঙৰ জন্তুবোৰ আগত থাকিলে আমি নপলাও নহয়।'

শিয়ালৰ কথা শুনি দঁতাল হাতীয়ে আত্মগোঁৰত হাঁহিলে। ক'লে— 'এতিয়ালৈকে আমি দুঠেঙীয়াৰ বহু ঘৰ-দুৱাৰ ভাঙিলো। বহু দুঠেঙীয়াক গচকি মৰাৰ লগতে সিহঁতৰ খেতি-বাতি গচকি, খাই তহিলং কৰি দিছো আৰু এতিয়াও সুবিধা পালেই সিহঁতক গচকি মাৰি আছে। কিন্তু তাৰ তুলনাত তোমালোকৰ দৰে জন্তুবোৰে এই অৰণ্যখন ৰক্ষাৰ বাবে কি দায়িত্ব পালন কৰিছা?'

'কথাটো হয় মিত্ৰ। আৰু হয় বাবেই সকলো জন্তুৱে তোমাৰ নাম আগতে উলিয়াইছে।'

'ঠিক আছে। এইটো বৰ ভাল কথা। কিন্তু মই সকলোৰে আগত যাবলৈ হ'লে তোমালোক সকলো জন্তুৱে লগ লাগি এই অৰণ্যৰ ৰজা মোক পাতিব লাগিব। যদি মোক ৰজা পাতা তেনেহ'লে আগত যোৱাত কোনো অসুবিধা নাই।'

হাতীৰ কথা শুনি শিয়াল কিছু সময় তভক মাৰি ৰ'ল। তাৰ পাছত সেমেনা-সেমেনিকৈ ক'লে— 'কিন্তু মিত্ৰ, আমাৰ এই অৰণ্যখনৰ ৰজা বাঘ দেখোন পূৰ্বপুৰুষৰ পৰা হৈয়ে আছে। এনেস্থলত তোমাক ৰজা পাতো কেনেকৈ?'

শিয়ালৰ মুখত বাঘৰ কথা শুনি দঁতাল হাতীৰ ভীষণ খং উঠিল

আৰু ক'লে— 'নক'বাহে বাঘৰ কথা, সি আজিলৈকে কেইটা দুঠেঙীয়াক নিধন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে? কুৰি বছৰতো এটা দুঠেঙীয়াক বধ কৰিব পৰা নাই। সিহঁতৰ ঘৰ-দুৱাৰ ভাঙিব পৰাতো দূৰৰ কথা। বৰঞ্চ দুঠেঙীয়াহঁতে মাহত এটাকৈ তোমালোকৰ ৰজা বাঘক মাৰি আছে। এনে স্থলত সি কিহৰ বনৰ ৰজা হ'ল? মই এতিয়ালৈকে কিমানটা বাঘক শুৰেৰে আঁচুৰি মাৰিলো হিচাপ নাই।'

হাতীৰ কথাত শিয়ালে বৰ ৰস পালে আৰু ক'লে— 'হয় মিত্ৰ হয়।'

'গতিকে মোক যদি তোমালোকে ৰজা পাতা তেনেহ'লে যাম আৰু যদি নাপাতা তেনেহ'লে নাযাওঁ।'

হাতীৰ মনোভাব বুজি শিয়ালে ক'লে— 'ঠিক আছে মিত্ৰ। তুমিতো ৰজা হ'লে ব্যক্তিগতভাৱে আটাইতকৈ মই সুখী হ'লোহেঁতেন। তথাপি তুমি কোৱা কথাখিনি মই গঁড়, ভালুক আদিৰ স'তেও আলোচনা কৰি চাওঁ। মই ভাবো তেওঁলোকেও তোমাক ৰজা পাতাত কোনো আপত্তি নকৰিব। তদুপৰি তোমাক ৰজা পতাৰ বাবে মই কৌশলেৰে মহাসভাত উত্থাপনো কৰিম।'

শিয়ালৰ কথাত হাতী সন্তুষ্ট হ'ল। শিয়ালে হাতীৰ পৰা বিদায় লৈ ভাবিলে, হাতীক ৰজা পাতিব পাৰিলে সবাতোকৈ লাভবান হ'ব শিয়াল নিজেই। কিয়নো এই অৰণ্যত বাঘক ৰজা ভাঙি হাতীক ৰজা পাতিব পাৰিলে বাঘৰ আধিপত্য কমি যাব আৰু সি মনৰ দুখত এই অৰণ্য এৰি আন ক'ৰবালৈ নিজে নিজে গুচি যাব। তেতিয়া সি বুদ্ধিৰে আন জন্তুবোৰক কোনো অসুবিধা নোহেৰাকৈ বশ কৰিব পাৰিব। কাৰণ সিহঁতৰ অৰণ্যখনত পশুৰাজ সিংহ নায়েই। কথাটো ভাবি শিয়ালৰ মনটো আনন্দত নাচি উঠিল আৰু সি এটি গানৰ কলি মুখৰ ভিতৰতে গুণগুণাই আন জন্তুবোৰক বিচাৰি গ'ল।

* * *

মহাসভাখন পিছদিনাই হোৱা কথা আছিল যদিও অৰণ্যৰ জন্তুবোৰৰ সৈতে ঠিক সময়ত শিয়ালে যোগাযোগ কৰিবলৈ সক্ষম নোহোৱাত দুদিন পাছত মহাসভাখন অনুষ্ঠিত হ'ল।

মহাসভাৰ আগদিনা শিয়ালে বহু ৰাতিলৈকে সভাৰ নিয়মাৱলী আৰু আহ্বায়ক হিচাপে কি ভাষণ দিব সেই বিষয়ে লিখি উলিয়াব লগা হোৱাত পিছদিনা বহু দেৰিলৈকে শুই থাকিল। ইফালে পোৱালীকেইটাৰ ভোক লগাত কু-কুৱাবলৈ ধৰিলে। পোৱালীকেইটাৰ কু-কুৱনী শুনি শিয়ালীৰ খং উঠিল আৰু সিহঁতক দুই থাপ্পৰমান লগাই শিয়ালক জগাই দি ক'লে— 'হেৰি, বেলি দুপৰ হ'ল। পোৱালীকেইটাই ভোকত কলমলাব লাগিছে। উঠক আৰু ক'ত কি পায় বিচাৰি আনক গৈ।'

শিয়ালীৰ বকনিত শিয়ালে সাৰ পালে আৰু শিয়ালীক ক'লে— 'হেৰা, আজি মোক সেইবিলাক একো নক'বা। পোৱালীকেইটাক যি পৰা তুমিয়ে বিচাৰি আনি খুৱাই থোৱা।' এনেকৈ কৈ শিয়ালে ব্ৰাহ্মডাল লৈ পিছফালে গ'ল।

শিয়ালৰ কথাত শিয়ালীৰ খং উঠিল। মুখৰ ভিতৰতে ভোৰভোৰাবলৈ ধৰিলে— এনে মহাসভাখন পাতিছে। নিজৰ পোৱালীকেইটাই কি খাইছে, কি খোৱা নাই তাৰ খবৰ নাই। শিয়ালীয়ে মুখৰ ভিতৰত এইবোৰকে ভোৰভোৰাই থাকোতে হঠাৎ পঠা ছাগলীটো সিহঁতৰ গাতলৈ সোমাই গ'ল। শিয়ালীৰ সন্মুখত একেবাৰে প্ৰিয় খাদ্য দেখি জিভাৰ পানী এসোঁতা বৈ আহিল আৰু পঠাৰ পিনে ৰ লাগি চাবলৈ ধৰিলে।

শিয়ালীয়ে তেনেকৈ চাই থকাত পঠাই নমস্কাৰ দি মিচিকিয়াই হাঁহি ক'লে— 'আজি আমাৰ মহাসভা আছে নহয়! মিত্ৰৰ পলম হোৱা বাবে গঁড় ডাঙৰীয়াই মাতিবলৈ পঠিয়াইছে। দয়া কৰি মিত্ৰক মাতি দিয়ক।'

পঠাৰ কথা শুনি তাক বহিবলৈ মূঢ়া এটা দি পিছফালে মুখ ধুই থকা শিয়ালক কথাটো ক'বলৈ গ'ল।

পঠাক দেখি শিয়ালৰ পোৱালীকেইটাই তাক ঘেৰি ধৰি কু-কুৱাবলৈ ধৰিলে। পঠাই সিহঁতলৈ লক্ষ্য কৰি ৰংমনে ক'লে— 'বাচাইঁত, তোমালোকে এনেদৰে কি চাইছা? মই তোমালোকৰ দেউতাৰ মিত্ৰ।' পোৱালীকেইটাই পঠাৰ কথা শুনি বৰ ৰং পালে আৰু সিহঁতে ইজনে-সিজনৰ মুখলৈ চাই আনন্দত নাচিবলৈ ধৰিলে। এটি পোৱালীয়ে পঠাৰ পিঠিত জাঁপ মাৰি উঠি তপিনাতে কামোৰ মাৰি দিলে। পঠাই দুখ পালে যদিও পোৱালীটোক লগে লগে পিঠিৰ পৰা নমাই দি ক'লে— 'বেটা, তুমি এতিয়াও বৰ দুষ্ট হৈ আছা। তেনে কৰিব নাপায় নহয়।'

পঠাৰ কথা শুনি পোৱালীকেইটাই আকৌ ইজনে-সিজনৰ মুখলৈ চাই খিলখিলাই হাঁহিবলৈ ধৰিলে আৰু পঠাক আক্ৰমণৰ বাবে সাজু হ'ল। পঠাৰ মনটো এক অজান আশংকাত কঁপি উঠিল। ঠিক সেই সময়তে পিছফালৰ পৰা শিয়াল আৰু শিয়ালী আহিল। পঠাক এক আতংকগ্ৰস্ত অৱস্থাত দেখি শিয়ালে পোৱালীকেইটাক ধমক দি আঁতৰি যাবলৈ ক'লে। শিয়ালৰ ধমকিত পোৱালীকেইটাই শিয়ালীৰ পিছফালে লুকালে। শিয়ালে পঠাক নমস্কাৰ দি ক'লে— 'মিত্ৰ, মোৰ বহুত দেৰি হ'ল। বেয়া নাপাব।'

পঠাইও শিয়ালক নমস্কাৰ দি ক'লে— 'মই সভাস্থলীৰ পৰা গঁড়ৰ নিৰ্দেশমৰ্মে তোমাক আগবঢ়াই নিবলৈ আহিছো। আঠ বজাতে হাতী, গঁড়, বাঘ, ভালুককে ধৰি প্ৰায় সকলো উপস্থিত হৈছে।'

'হয়, হয়, বৰ শুভ লক্ষণ। এইবুলি কৈ শিয়ালে শিয়ালীৰ ফালে চাই ক'লে— 'হেৰা, আজি একো খোৱাবস্তু যোগাৰ কৰিব নালাগে। আমাক তৎক্ষণাৎ দুকাপ লাল চাহ কৰি দিয়া। নহ'লে পলম হ'ব।' তেনেকৈ কৈ শিয়াল ভিতৰ সোমাল। শিয়ালীয়ে পঠাক নম্ৰভাৱে ক'লে— 'আপুনি পোৱালীকেইটাক বেয়া নাপাব। সিহঁত বৰ দুষ্ট হৈয়ে আছে।' 'নাই নাই, কিয় বেয়া পাম। সিহঁত মোৰ নিজৰ সন্তানৰ দৰে।'

পঠাইও নশ্ৰভাৱে ক'লে।

শিয়ালীয়ে পঠাক বহিবলৈ কৈ পোৱালীকেইটাক মাতি নি ভিতৰ সোমাল। ওচৰত কোনো নোহোৱাৰ সুযোগ গ্ৰহণ কৰি পঠাই শিয়ালৰ গাতটো এবাৰ ভালকৈ নিৰীক্ষণ কৰিলে। য'তে-ত'তে শহাপত্ৰৰ হাড়, কেঁকোৰাৰ খোলা আদি পৰি আছে। অলপ দূৰলৈ দৃষ্টি দি দেখিলে এটা ছাগলীৰ মূৰৰ খোলা পৰি আছে। সেইবোৰ দেখি পঠাৰ ভয়ো লাগিল। কাৰণ অৰণ্যৰ সকলো জন্তুৱে কয়— শিয়ালৰ দৰে ধূৰ্ত হেনো কোনো নাই। সি নানা ধৰণৰ কথা ভাবি থাকোতে শিয়ালে ডিঙিত এখন ফুলাম গামোচা আৰু হাতত বহী-কলম লৈ উপস্থিত হৈ ক'লে— 'মিত্ৰ আৰু পলম নকৰো। চাহ কাপ খাইয়ে যাম।'

'হ'ব।'— পঠাই ক'লে।

শিয়ালে কিবা ক'বলৈ মুখ মেলিছিল। কিন্তু শিয়ালীয়ে দুপাক ফিকা চাহ লৈ আহি একাপ পঠাক আৰু একাপ শিয়ালক দি তাই ভিতৰ সোমাল। শিয়ালে চাহ কাপত চুমুক দি পঠাক ক'লে— 'মিত্ৰ, আজি প্ৰথম প্ৰথম লাল চাহেৰেই তোমাক আপ্যায়িত কৰিবলগা হ'ল। বেয়া নাপাবা। সভাখন ভালে ভালে শেষ হোৱাৰ পাছত এদিন তোমাক ধুনীয়াকৈ মাতি চাহ একাপ খাম।'

'খোৱাৰ লগত একো কথা নাই মিত্ৰ। মাত্ৰ আমাৰ মাজত বন্ধুত্বৰ এনাজৰীডাল কটকটীয়া হৈ থাকিলেই হ'ল।' — পঠাই ক'লে।

'খুউব ভাল কথা কৈছা তুমি।'— শিয়ালে ক'লে।

ইয়াৰ পাছত দুয়ো খৰধৰকৈ চাহ কাপ খালে। শিয়ালে শিয়ালীক ভিতৰলৈ চাই মাতিলে। শিয়ালীয়ে আহি সুধিলে— 'কি হ'ল?'

'কাপ দুটা লৈ যোৱা আৰু হেৰি কৰিবা, পোৱালীকেইটাক কমল ঘাঁহ আনি অলপ খুৱাবা।

শিয়ালৰ কথা শিয়ালীয়ে একো বুজি নাপাই সুধিলে— 'কি ক'লা তুমি?'

শিয়ালে শিয়ালীৰ কথা নুশুনাব ভাও জুৰি পঠাক ক'লে— 'বলা মিত্ৰ। বহুত দেৰি হ'ল।'

যোৱাৰ সময়ত পঠাই শিয়ালীক নমস্কাৰ জনাই বিদায় ল'লে।

* * *

সভাস্থলীত গঁড় আন জন্তুতকৈ অলপ বেছি উদ্বিগ্নভাৱে বৈ আছিল। কাৰণ পঠাক গঁড়েই শিয়ালক মাতিবলৈ পঠাইছিল। ক'বতো নোৱাৰি শিয়ালৰ কথা। মহাসভা-চহাসভা সকলো বাদ দি যদি পঠাক হজম কৰি থয়! অৱশ্যে গঁড়ৰ সকলো চিন্তা-ভাবনাৰ অন্ত পেলাই শিয়াল পঠাৰ স'তে আহি উপস্থিত হ'ল।

শিয়াল আৰু পঠাক দেখি সকলো জন্তু উৎফুল্লিত হৈ পৰিল। হাতী বাঘৰ পৰা অলপ দূৰত বহি আছিল। সি বাঘক নেদেখাকৈ শিয়ালক চকুৰ টিপ এটি মাৰিলে। শিয়ালেও মিচিকিয়াই হাঁহি হাতীক সমৰ্থন জনালে।

শিয়ালে সকলো জন্তুকে হাতযোৰ কৰি পলম হোৱাৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰিলে।

গঁড়ে ক'লে— 'মিত্ৰ হ'ব হ'ব। ক্ষমা পাছতো খুজিবা। আগতে সভাৰ কাম আৰম্ভ কৰা।'

শিয়ালে স্বাভাৱিক প্ৰবৃত্তিৰে সকলোকে বহুৱাই সভাৰ কাম আৰম্ভ কৰিলে।

আজিৰ মহাসভাত উপস্থিত হোৱা অৰণ্যৰ সকলো জন্তুক উপস্থিত থকা বাবে আন্তৰিক অভিনন্দন জনালো। আমি আজি ইয়াত সকলোৱে কিয় গোট খাইছো সেয়া সকলো জন্তুৱে ইতিমধ্যে গম পাইছেই। গতিকে সেই বিষয়ে পুনৰুক্তি নকৰি আমি সভাখন সুকলমে

আগবঢ়াই নি কেনেকৈ এটা অতি কঠোৰ সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পাৰো সেই বিষয়ে আজিৰ মহাসভাত আলোচনা কৰা হওক আৰু মই আশা কৰো এই বিষয়ে প্ৰত্যেকজন জন্তুৱে নিজৰ নিজৰ মতামত দাঙি ধৰিব। (হাত চাপৰি) আৰু আজিৰ সভাখন সুকলমে চলাই নিবলৈ আমাৰ গঁড় ডাঙৰীয়াৰ নামটো প্ৰস্তাৱ কৰিলো। (সকলোৰে হাত চাপৰি)

শিয়ালে সভাৰ উদ্দেশ্য ব্যাখ্যা কৰি বহিল। শিয়ালৰ বক্তব্যক এটা ষাড়ে সমৰ্থন কৰিলে। (হাত চাপৰি)

শিয়ালে সভাৰ কাৰ্যসূচীখিনি লিখি অনা কাগজ আৰু এটা কলম গঁড়ৰ ওচৰত থৈ ভালুকক উদ্দেশ্য ক'লে— 'মিত্ৰ, তুমি আজিৰ সভাৰ সাৰাংশখিনি লিখিব লাগিব। গতিকে তুমি আমাৰ আজিৰ সভাৰ সভাপতি গঁড় ডাঙৰীয়াৰ ওচৰত আসন গ্ৰহণ কৰা।' ভালুকে দ্বিকৃষ্টি নকৰি গঁড়ৰ ওচৰত বহিল। ইয়াৰ পাছত শিয়ালে পঠাক ক'লে— 'মিত্ৰ, তুমি সভাত উপস্থিত থকা সকলো জন্তুৰে সাক্ষৰ লোৱা। যিসকলে কলম ধৰিব নাজানে তেওঁলোকৰ টিপচহী ল'বা।'

শিয়ালৰ কথা মতে পঠাই সকলোৰে চহী ল'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

গঁড়ে শিয়ালে লিখি অনা কাগজ-পত্ৰবোৰ আগত লৈ বহি বহিয়ে সভাৰ কাম আৰম্ভ কৰিলে। আজিৰ সভাত উপস্থিত সকলো জন্তুকে মোৰ শ্ৰদ্ধা নিবেদিত্তো। আজি আমি ইয়াত কিয় উপস্থিত হৈছো সেই সম্পৰ্কে আমাৰ শিয়াল ডাঙৰীয়াই আপোনালোকক সুন্দৰকৈ ব্যাখ্যা কৰিছে। গতিকে দুঠেঙীয়াৰ পৰা আমি কেনেকৈ ৰক্ষা পৰিব পাৰো সেই বিষয়ে প্ৰথমে সমজুৱাৰ বক্তব্য আছে। সেয়েহে আপোনালোকে প্ৰথমতে নিজৰ নিজৰ বক্তব্যসমূহ চমুকৈ দাঙি ধৰক।

এনেকৈ গঁড়ে সকলো জন্তুৰ ফালে এবাৰ চালে। জন্তুবোৰে ইটোৱে সিটোৰ ফালে চাবলৈ ধৰিলে। কোনেও ভাষণ দিবলৈ থিয় নোহোৱা দেখি গোনা ম'হে এষাৰ ক'বলৈ থিয় হ'ল। সকলো জন্তুৰ দৃষ্টি নিৰুদ্ধ হ'ল গোঙা মহৰ ওপৰত।

গোনা ম'হে সকলোকে অভিনন্দন জনাই আৰম্ভ কৰিলে— শ্ৰদ্ধাৰ সভাপতি মহোদয় আৰু আজি মহাসভাত উপস্থিত মাননীয় জন্তুসকল। শেহতীয়াকৈ হ'লেও আমাৰ সুৰক্ষাৰ বাবে আমি ঐক্যবদ্ধ হৈ দুঠেঙীয়াৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ উপযুক্ত সময় হৈছে। এইটো সত্য যে দুঠেঙীয়াই এফালৰ পৰা আমাৰ অৰণ্যৰ গছ-গছনি কাটি সিহঁতৰ বসতিস্থল কৰি আহিবলৈ ধৰিছে, যাৰ ফলত আমাৰ হাতীবন্ধুসকলৰ খাদ্যৰ তীব্ৰ নাটনি হোৱাও দেখা গৈছে। ইতিমধ্যে দুঠেঙীয়াৰ হাতত আমাৰ বহু গঁড়, বাঘ, হাতীকে ধৰি বহু জন্তুই অকালতে প্ৰাণ বিসৰ্জন দিবলগীয়া হৈছে। কিন্তু আমি এইবোৰ দেখি-শুনিও কোনো প্ৰতিৰোধ ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিব পৰা নাই। (হাত চাপৰি) এতিয়া আমাৰ ভৱিষ্যৎ নিৰাপত্তাৰ বাবেই প্ৰতিৰোধ ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলা অতি প্ৰয়োজন। নহ'লে আমি পৃথিৱীৰ বুকুৰ পৰা অচিৰেই হেৰাই যাব লাগিব। ইতিমধ্যে আমাৰ পূৰ্বপুৰুষ ডাইনোচৰৰ দৰে জন্তুবোৰ একমাত্ৰ দুঠেঙীয়াৰ আগ্ৰাসনৰ বাবেই চিৰদিনৰ বাবে হেৰাই গৈছে। (হাত চাপৰি) কিন্তু এইখিনিতে আমি এটা কথা সূক্ষ্মভাৱে বিচাৰ কৰি চোৱা উচিত। সকলো দুঠেঙীয়া, কিন্তু আমাৰ শত্ৰু নহয়। মই জনাত বহু দুঠেঙীয়াৰ আমাৰ প্ৰতি ভাল ভাব আছে। অৰ্থাৎ আমাৰ প্ৰতি মৰম-দয়া আছে। (জন্তুৰ মাজত ফুচ্ফাচ্ আলোচনা) অৱশ্যে মোৰ ধাৰণাটো সঁচানে মিছা সেই সম্পৰ্কেও যুক্তিনিষ্ঠ আলাপ-আলোচনা হোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। মই মাত্ৰ এটা কথাহে ক'ব খুজিছো যে আজি দুঠেঙীয়াৰ হাতত অত্যাধুনিক মাৰণাস্ত্ৰ আছে। যোগাযোগৰ বাবে মোবাইল ফোন আছে। গতিকে আমি যদি দুঠেঙীয়াৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিবলগা হয় তেন্তে আমাকো অত্যাধুনিক অস্ত্ৰ আৰু মোবাইল ফোন যোগান ধৰিব লাগে। (ফুচ্ফাচ্ আলোচনা) এইখিনি কৈ মই মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।

গোনা ম'হৰ বক্তব্যৰ পাছতে ঘোঁৰাই এষাৰ ক'বলৈ থিয় হ'ল। ঘোঁৰাই সকলোকে সন্তোষজনক জনাই আৰম্ভ কৰিলে। মই বেছি কথা কৈ

আপোনালোকৰ বহুমূলীয়া সময় নষ্ট নকৰো। মই কেৱল আমাৰ মিত্ৰ ম'হ ডাঙৰীয়াৰ বক্তব্যৰ ওপৰত দুখৰ কম। ম'হ ডাঙৰীয়াই কৈছে যে দুঠেঙীয়াৰ ভাল মানুহো কিছু আছে। কিন্তু তেওঁ কি ভিত্তিত সেই কথা ক'লে মই বুজি নাপালো। কাৰণ তেওঁ যিসকল ভাল দুঠেঙীয়াৰ কথা কৈছে সিহঁতে আমাৰ ম'হৰ বংশধৰসকলক বনৰ পৰা ধৰি নি ক্ৰীত দাস কৰিছে। আমাৰ ঘোঁৰাৰ বংশধৰসকলক অৰণ্যৰ পৰা কৌশলেৰে ধৰি নি সিহঁতৰ গাড়ী টনা কামত ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপৰি যুদ্ধত ব্যৱহাৰ কৰিছে। (হাত চাপৰি) অকল আমাকেই নে? ... অৰণ্যৰ গৰু, ছাগলী, হাতীকে ধৰি সিহঁতে কাক ব্যৱহাৰ কৰা নাই? (হাত চাপৰি) ... মই বেছি কথা নকও আৰু এষাৰ কৈয়ে সামৰিম। ম'হ ডাঙৰীয়াই কৈছে যে দুঠেঙীয়াসকল অত্যাধুনিক মৰণাস্ত্ৰৰে সু-সজ্জিত আৰু সিহঁতৰ হাতে হাতে মোবাইল।... সেয়েহে সিহঁতে আমাক সহজতে কাবু কৰিব পাৰে। ম'হ ডাঙৰীয়াৰ কথাটো মিছা নহয়। কিন্তু মোৰ মতামত হৈছে এয়ে যে আমি যদি সঁচাকৈ সিহঁতৰ বিৰুদ্ধে জেহাদ ঘোষণা কৰি কৃতকাৰ্য হ'ব লাগে তেন্তে আমি সিহঁতৰ প্ৰযুক্তি একো ব্যৱহাৰ নকৰো। আমি নিজৰ বুদ্ধি-কৌশল আৰু শক্তিয়ে সফল হ'ব লাগিব। (একাংশৰ হাত চাপৰি) ... কথাখিনি কৈ ঘোঁৰাই সকলো জন্তুৰ মূৰৰ ওপৰেৰে চকু ফুৰালে। তাৰ পাছত ক'লে— 'অৱশ্যে এইটো মোৰ নিজৰ মতামতহে। সেয়েহে এই বিষয়ে অধিক আলোচনা হোৱা ভাল। তেতিয়াহে আমি সৰ্বসন্মত সিদ্ধান্ত এটিত উপনীত হ'ব পাৰিম। এইখিনি কৈয়ে মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।' (হাত চাপৰি)

ঘোঁৰাৰ বক্তব্যৰ পাছতে ষাঁড় এটাই ভাষণ দিবলৈ থিয় হ'ল। ষাঁড়ে সকলোকে সম্বোধন কৰি আৰম্ভ কৰিলে— 'আমাৰ ঘোঁৰা ডাঙৰীয়াই যিখিনি ক'লে সেইখিনি একেবাৰে সঁচা কথা। কিন্তু আমি দুঠেঙীয়াৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিবলৈ হ'লে আমাৰ ভিতৰত একতাৰ প্ৰয়োজন আছে। আমি একেখন অৰণ্যতে বাস কৰো যদিও আমাৰ ভিতৰতে একতা নাই।

উদাহৰণ স্বৰূপে ক'ব পাৰি যে আমাৰ তৃণভোজী মিত্ৰসকলৰ শত্ৰু কেৱল দুঠেঙীয়াই নহয়, আমাৰ অৰণ্যৰ ভিতৰতে এচামে আমাক ধৰি ধৰি খায়। (তৃণভোজী জন্তুসকলৰ হাত চাপৰি) গতিকে দুঠেঙীয়াৰ বিৰুদ্ধে একেলগে যুঁজ দিবলৈ হ'লে আগতে আমাৰ ভিতৰত সমতাৰ প্ৰয়োজন আছে। এইখিনি কৈয়ে সামৰিলো।'

ষাঁড়ৰ বক্তব্য শেষ হোৱাৰ লগে লগে শিয়ালে থিয় হৈ ক'লে— 'আমাৰ ষাঁড় ডাঙৰীয়াই এইটো বৰ ভাল কথা কৈছে। মই এই মহাসভাখনৰ আহ্বায়ক হিচাপে তৃণভোজী মিত্ৰসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰিবলৈ যাওঁতে এইটো বহুতেই মোক প্ৰশ্ন কৰিছে। অৱশ্যে সময়ৰ অভাৱত বহুটোকে আচল কথাটো কোৱা নহ'ল, বহুতক কথা প্ৰসংগত কৈছোও। আমি মাংসাহাৰীসকলে অৰণ্যখনৰ বৃহত্তৰ স্বার্থ আগত ৰাখি আপোনালোকৰ দৰে তৃণভোজী হোৱাৰ বাবে পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছো। মোৰ এই প্ৰস্তাৱত বহু মাংসাহাৰী মিত্ৰয়েই সমৰ্থন কৰিছে। গতিকে ষাঁড় ডাঙৰীয়াই এই লৈ নিশ্চিত থাকিব পাৰে।' (তৃণভোজীসকলৰ বিপুল হৰ্ষধ্বনি) শিয়ালৰ ভাষণ শুনি ৰাং কুকুৰৰ খুককৈ হাঁহি উঠিব খুজিছিল। কিন্তু শিয়ালৰ চকুৰ টিপত বন্ধ হ'ল। শিয়াল বহিল।

এইবাৰ গাহৰি এটাই ভাষণ দিবলৈ থিয় হ'ল। সি আৰম্ভ কৰিলে সভাপতি মহোদয় আৰু আজিৰ মহাসভাত উপস্থিত মোৰ সহোদৰ ভাই বন্ধুসকল ...।

গাহৰিৰ ভাষণ শুনিয়া বাঘে গৰ্জন কৰি উঠি থিয় হ'ল আৰু সকলোকে সাৱধান কৰি দি ক'লে— 'তোমালোকে সকলো জন্তুকে কিয় সমান কৰিবলৈ যোৱা? মই বনৰ ৰজা। তোমালোক হৈছা মোৰ প্ৰজা। গতিকে ভাষণ দিবলৈ থিয় হওতে মোক সম্ভমেৰে ৰজা বুলি উল্লেখ কৰিবা। অন্যথা মোৰ ক্ৰোধে কাকো ক্ষমা নকৰিব।'

বাঘৰ কথা শুনি সকলো জন্তু নিতাল মাৰিলে। হাতীয়ে শিয়াললৈ কেৰাহিকৈ চালে। পৰিবেশটো হঠাৎ গহীন হৈ পৰাত শিয়ালে পাতল

কৰি দিয়াৰ উদ্দেশ্যৰ থিয় হৈ ক'লে— 'শত্ৰুৰ উপস্থিত জন্তুসকল, আচলতে বনৰাজে ঠিক কথাই কৈছে। কাৰণ বৰ্তমান তেওঁ আমাৰ ৰজা। গতিকে ৰজাক প্ৰজাতকৈ বেলেগে সম্বোধন কৰাটো ভাল।'

শিয়ালৰ ভাষণ শুনি হাতীয়ে গুৰুভাল ওপৰলৈ দাঙি ক'লে— 'এইটো কেনেকুৱা কথা? আমি সকলো জন্তুৱে লগ হৈ দুঠেঙীয়াৰ বিৰুদ্ধে ঐক্যবদ্ধভাৱে যুঁজ দিয়াৰ বাবে লগ হৈছোঁ। গতিকে আমাৰ মাজত এনেকৈ সৰু-ডাঙৰ বিচাৰ কৰিবলৈ গ'লে আমাৰ সংগ্ৰামত ব্যাঘাত জন্মিব।'

হাতীৰ কথা শুনি বাঘে আকৌ থিয় হৈ ক'লে— 'সংগ্ৰামত ব্যাঘাত জন্মকে বা নজন্মকে সেইটো পাছৰ কথা। কিন্তু মোক সকলোৱে বনৰ ৰজা বুলি সম্বোধন কৰিবই লাগিব। ইয়াৰ অন্যথা হ'লে কাকো মই সহ্য নকৰিম।'

বাঘে তেনেকৈ কৈ নিজৰ অহংকাৰ অটুট ৰাখি বহিলে। হাতীয়ে থিয় হৈ থাকিয়ে কিবা এটা চিন্তা কৰিলে আৰু লাহে লাহে ক'বলৈ ধৰিলে— 'ঠিক আছে তেন্তে। আজি দুঠেঙীয়াৰ মাজতো ৰাজতন্ত্ৰ উঠি গণতন্ত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা হ'বলৈ ধৰিছে। আমি অৰণ্যৰ মাজতো নিৰ্বাচনৰ জৰিয়তে ৰাজতন্ত্ৰ উঠাই গণতন্ত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰোঁ। গণতন্ত্ৰত ৰাইজেই ৰজা।'

হাতীৰ কথাত বাঘ অগ্নি শৰ্মা হৈ উঠিল আৰু থিয় হৈ গোজৰণি মাৰি হাতীক ক'লে— 'খবৰদাৰ হাতী, ইয়াত কোনো গণতন্ত্ৰ হ'ব নোৱাৰে। অৰণ্যত মই যি কওঁ সেয়াই আইন হ'ব লাগিব। অৰ্থাৎ মোৰ ৰুচি-অভিৰুচিয়েই অৰণ্যৰ আইন হ'ব লাগিব। সকলো মোৰ অধীনত বশ। ইয়াৰ অন্যথা হ'লেই মই থাপ্পৰত সকলোৰে মূৰ উৰুৱাই দিম।'

বাঘে কথাখিনি কৈ খঙত চকু পকাই বহিল। হাতীৰ বাহিৰে বাঘৰ হিংকাৰত সকলো জন্তুৱে ভয় খালে। বাঘৰ সন্মুখত আন জন্তুবোৰৰ অসহায় অৱস্থাটো দেখি হাতীৰ ভীষণ খং উঠিল আৰু বাঘৰ সমানে গৰ্জন কৰি ক'লে— 'বাঘ, অলপ ভদ্ৰভাৱে কথা ক'বলৈ শিকিবা। নহ'লে

তোমাৰ দৰে বন ৰজাক মই গচকি মাৰিম।' তেনেকৈ কৈ হাতী খঙতে বহিল।

বাঘে গোজৰণি মাৰি হাতীলৈ চোঁচা ল'ব খুজিছিল; কিন্তু শিয়ালে উপস্থিত বুদ্ধিৰে দুয়োকে শান্ত কৰি ক'লে— 'আচলতে আমাৰ অৰণ্যৰ ভিতৰত বাঘ আৰু হাতীয়েই মহাবলবান আৰু জ্ঞানী। দুয়োজন মহাবলীৰ বাবেই এতিয়াও অৰণ্যৰ জন্তুবোৰে শান্তিৰে জীৱন কটাব পাৰিছে।'

শিয়ালৰ কথা শুনি বাঘে তালৈ কেৰাহিকৈ চালে। শিয়ালে নেদেখাৰ ভাও ধৰি ক'লে — 'এতিয়া গঁড় ডাঙৰীয়াক অনুৰোধ কৰিলো।' ইয়াকে কৈ শিয়াল নিজৰ আসনত বহিল।

গঁড়ে স্বাভাৱিক গাভীৰ্যৰে সভাৰ কাম পুনৰ আৰম্ভ কৰি ক'লে— 'আমি এটা মহৎ কামৰ বাবে সকলোৱে লগ হৈছোঁ। গতিকে আমাৰ মাজত কিছু ভিন্নতা থাকিলেও এৰা-ধৰাৰ মাজেৰে আগবাঢ়িব লাগিব। তেতিয়াহে আমি আমাৰ লক্ষ্যত উপনীত হ'ব পাৰিম। (সকলো জন্তুৰে হাত চাপৰি) এতিয়া আমাৰ সভাৰ দ্বিতীয় অংশৰ কাম আৰম্ভ কৰোঁ। এই পৰৱৰ্তী কাৰ্যসূচীৰ বিষয়ে শিয়াল ডাঙৰীয়াক বুজাই দিবলৈ মই অনুৰোধ কৰিলো।'

গঁড়ৰ কথামতে শিয়ালে গলহেকাৰি মাৰি সকলোকে নমস্কাৰ জনাই আৰম্ভ কৰিলে— 'আমাৰ আগৰ আলোচনাবোৰৰ ওপৰত আৰু বহুখিনি আলোচনা কৰিবলৈ আছিল যদিও এতিয়া আমি সেইবোৰ আলোচনা নকৰোঁ। কাৰণ সকলো জন্তুৰে অৰণ্যখনৰ ওপৰত সমান অধিকাৰ আছে আৰু অৰণ্যখন দুঠেঙীয়াৰ কবলৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ সকলোৱে ইচ্ছুক। সেয়েহে আমি এখন শক্তিশালী সমিতি গঠন কৰি সেই বিষয়ে এক সৰ্বসন্মত সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পাৰিম। কাৰণ এতিয়া আমাৰ মুখ্য কাম হৈছে আমাৰ অৰণ্যৰ আশে-পাশে যিসকল দুঠেঙীয়াই ঘৰ সাজি নিগাজিকৈ বাস কৰিবলৈ লৈছে সেইসকলক আক্ৰমণ কৰি খেদি পঠিওৱা।' (সকলোৰে হাত চাপৰি) শিয়ালে সকলোৰে সমৰ্থন পাই

পুনৰ আৰম্ভ কৰিলে— ‘কিন্তু সিহঁতক আক্ৰমণ কৰিলে ঐক্যবদ্ধ হৈ শৃংখলাবদ্ধভাৱে আক্ৰমণ কৰিব লাগিব। নহ'লে সিহঁতক পৰাস্ত কৰা টান হৈ পৰিব। সেয়েহে আমি কোন আগত যাম আৰু কোন পাছত যাব সেই বিষয়ে নিজ নিজ বক্তব্য আগবঢ়াব লাগে।’

এইখিনি কৈ শিয়াল বহিল। আৰু কোনে বক্তব্য আগবঢ়াবলৈ থিয় হয় তাকে লক্ষ্য কৰি থাকিল। এইদৰে কিছু সময় কোনো থিয় নোহোৱা দেখি শিয়াল আকৌ থিয় হ'ল আৰু হাতীক নমস্কাৰ কৰি ক'লে— ‘মিত্ৰ, এই বিষয়ে আগতে আপোনাৰ মতামত সকলো জন্তুয়ে জানিব বিচাৰে। গতিকে অনুগ্ৰহ কৰি আপুনি এষাৰ কওক।’ তেনেকৈ কৈ শিয়াল বহিল।

নিজৰ গাভীৰ্য অটুট ৰাখি হাতী থিয় হ'ল আৰু আৰম্ভ কৰিলে— ‘শ্ৰদ্ধাৰ সভাপতিদেৱ আৰু উপস্থিত ভাই বন্ধুসকল, শিয়াল ডাঙৰীয়াই মোৰ নামটো প্ৰস্তাৱ কৰাত মই ভালেই পাইছো। ... আপোনালোকে এটা কথা নিশ্চয় অকপটে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে আজিলৈ অৰণ্যখন ৰক্ষাৰ বাবে মই মৃত্যু ভয়ক নেওচি যিমান দুঠেঙীয়া দখলদাৰীৰ ঘৰ-দুৱাৰ ভাঙিছো, যিমানবোৰ দুঠেঙীয়াক ভৰিৰে গচকি বা শুৰেৰে আঁচুৰি মাৰিছো সিমানবোৰ কাম সম্ভৱতঃ অৰণ্যত আজিলৈ কোনো জন্তুৱে কৰা নাই।... আৰু এতিয়াও মই আপোনালোক অবিহনে অকলেই যুঁজ দি আছো আৰু এতিয়া যদি আপোনালোক মোৰ লগত থাকে তেন্তে দুঠেঙীয়াক এসেকা দিবলৈ আৰু সহজ হ'ব। (বাঘৰ বাহিৰে সকলোৰে হাত চাপৰি) সেয়ে মই আমাৰ অৰণ্যখনৰ আৰু জন্তুসকলৰ মংগলৰ বাবে সকলোৰে আগত যাম। কিন্তু মোৰ এটা চৰ্ত আছে। সেই চৰ্ত আপোনালোকে পূৰণ কৰিব লাগিব।’ তেনেকৈ কৈ হাতীয়ে সকলো জন্তুৰ ফালে এবাৰ চালে। জন্তুবোৰে ওৎসুক্যৰে হাতীলৈ চাই থাকিল।

হাতীয়ে ক'লে— ‘মোৰ চৰ্তটো আপোনালোকে শুনক, আপোনালোকৰ মংগলৰ বাবে অৰণ্যৰ ৰজা মোক পাতক। মই

আপোনালোকক কথা দিলো, ৰজা হোৱাৰ পাছতে মই অৰণ্যখন দখল কৰা দুঠেঙীয়াক সম্পূৰ্ণৰূপে উৎখাত কৰিম। এয়া মোৰ অংগীকাৰ।’

হাতীৰ কথা শুনাৰ লগে লগে বাঘ গোজৰণি মাৰি থিয় হ'ল আৰু হাতীক উগ্ৰ মূৰ্তি ধৰি ক'লে— ‘সাৱধান হাতী, আকৌ যদি ৰজা হোৱাৰ কথা ভাব তেন্তে তোৰ তেজ পিবলৈ মোৰ বেছি সময় নালাগে।’

বাঘৰ তেনে কথা শুনি হাতীৰো খং উঠিল আৰু ক'লে— ‘ঐ বাঘ, আকৌ যদি তেনে কথা কৰ তেনেহ'লে তোক মই গচকি মাৰিম।’

এই কথা শুনাৰ লগে লগে বাঘ টিঙিৰিতুলা হৈ পৰিল আৰু হাতীক নানা তৰ্জন-গৰ্জন কৰিবলৈ ধৰিলে। বাঘৰ তেনে তৰ্জন-গৰ্জনত হাতী অতিষ্ঠ হৈ পৰিল আৰু বাঘকো সমানে হুংকাৰ দিবলৈ ধৰিলে। দুয়োৰে বাক্ যুদ্ধত সভাস্থলীত থকা জন্তুবোৰৰ ভীষণ ভয় লাগিল। শিয়াল আৰু গঁড়ে দুয়োকো শান্ত কৰাৰ বাবে চেষ্টা চলাইছে যদিও সিমান কৰিব পৰা নাই। বৰং শিয়ালৰ বুজনিত বাঘৰ খং থমাৰ সলনি বাঢ়িহে গ'ল আৰু তৃণভোজী সৰু সৰু জন্তুবোৰক থপৰিয়াই সুধিবলৈ ধৰিলে— ‘তহঁতৰ ৰজা কোন হ'ব লাগে ক। নহ'লে গোটেই সোপাকে একেলগে হজম কৰি থম।’

বাঘৰ থাপ্পৰ সহিব নোৱাৰি কিছু তৃণভোজী জন্তুৱে পলাই পত্ৰং দিলে। পঠাই ভয়তে গঁড়ৰ পিছফালে লুকাল।

বাঘৰ এই অভদ্ৰামী দেখি হাতীয়ে আৰু সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে। সি বাঘক শেষ সকাঁয়নি দি ক'লে— ‘ঐ বাঘ, বহুত হৈছে তোৰ। তুৰন্তে মগজুটো ঠাণ্ডা কৰি বহি থাক। নহ'লে মোৰ ক্ৰোধৰ পৰা তোৰ নিস্তাৰ নহ'ব।’

কিন্তু হাতীৰ সকাঁয়নিক বাঘে কেৰেপে নকৰিলে। তাৰ অভদ্ৰামী চৰিয়ে থাকিল। বাঘৰ এইবোৰ উৎপাত দেখি শিয়ালৰো ভয় লাগিল। সি গঁড়ক সভা ভংগ কৰাৰ পৰামৰ্শ দিলে। গঁড়ে শিয়ালৰ পৰামৰ্শ মানি ‘সভা ভংগ’ বুলি ঘোষণা কৰিলে।

‘সভা ভংগ’ বুলি ঘোষণা কৰাৰ লগে লগে হাতীয়ে বৰ লাজ পালে। তাৰ ইজ্জতত লগা যেন পালে। বাঘৰ ওপৰত ভীষণভাৱে ক্ষুব্ধ হৈ সি শুৰ দাঙি বাঘলৈ চোঁচা ল’লে। বাঘে আগৰ পৰাই হাতীয়ে আক্ৰমণ কৰিব পাৰে বুলি সন্ধান হৈ আছিল। গতিকে সি আক্ৰমণ কৰাৰ লগে লগে কৌশলেৰে আঁতৰি দিলে আৰু হাতীক প্ৰত্যাক্ৰম কৰিবলৈ উদ্যত হ’ল। কিন্তু গঁড় আৰু শিয়ালৰ তৎপৰতাই দুয়োৰে মাজত হ’বলগা কাজিয়াখন নহ’ল যদিও হাতী বাঘৰ ওপৰত ভীষণ ক্ষুব্ধ হৈ থাকিল আৰু তাক ভৱিষ্যতে এনে অভদ্ৰামী নকৰিবলৈ সকাঁয়াই দি আঁতৰি গ’ল।

হাতী আঁতৰি যোৱাৰ পাছত শিয়ালৰ মনটো অলপ পাতল পাতল লাগিল। সি বাঘক হাঁহি মাৰি ক’লে— ‘আপুনি অৰণ্যৰ ৰজা, এই কথাটো হাতীয়ে স্বীকাৰ কৰাটো উচিত আছিল।’ শিয়ালৰ কথাৰ সুৰৰ লগত সুৰ মিলাই গঁড় আৰু পঠাইও একেই কথা বাঘক ক’লে।

বাঘে শিয়াল আৰু গঁড়ক উদ্দেশ্য কৰি ক’লে— ‘উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে মই বনৰ ৰজা। গতিকে ভৱিষ্যতে মহাসভা-চহাসভা পাতিব লাগিলে মোৰ অনুমোদন নোহোৱাকৈ যাতে নাপাত তাৰ বাবে মই তহঁতক সকাঁয়াই দিলো। মোৰ এই আদেশ যিয়ে অমান্য কৰে তাকেই মই সুদাই নেৰো।’ তেনেকৈ হুংকাৰ দি বাঘ আঁতৰি গ’ল। সি আঁতৰি যোৱাৰ পাছত গঁড়ৰ পিছফালে লুকাই থকা পঠাই স্বস্তিৰ নিঃশ্বাস কাঢ়িলে। গঁড়ে শিয়ালক ক’লে— ‘ইয়াৰ দৰে অভদ্ৰ জন্তু আমাৰ অৰণ্যত কোনো নাই।’

শিয়ালে বাঘ যোৱালৈ চাই গঁড়ক ক’লে— ‘মিত্ৰ, চাই থাকা, ইয়াক কেনেকৈ মই ঠাণ্ডা কৰো।’

গঁড়ে শিয়ালক ক’লে— ‘আচলতে মিত্ৰ, তোমাৰ বুদ্ধি থকাৰ উপৰি এটা গণতান্ত্ৰিক মন আছে। সেয়েহে অৰণ্যৰ ৰজা তুমিহে হোৱা উচিত।’

গঁড়ৰ কথাক পঠাইও সমৰ্থন কৰি ক’লে— ‘আমি আচলতে দুঠেঙীয়াৰ দৰে ইলেকশ্বন খেলি ৰজা নিৰ্বাচন কৰিব লাগে। এবাৰ ইলেকশ্বন অনুষ্ঠিত কৰিব পাৰিলে বাঘ যে হাৰিব সেয়া একেবাৰে নিশ্চিত।’ শিয়ালে গঁড় আৰু পঠাৰ মনোভাব বুজি গহীনাই ক’লে— ‘আচলতে মই তেনে এটা কথাই ভাবি আছো।’

সিদিনা আৰু বিশেষ আলোচনা নকৰি সকলো ঘৰাঘৰি গ’ল।

* * *

সন্ধিয়া ভোকে-পিয়াহে আহি শিয়াল গাতত সোমাল। তাক দেখি পোৱালীকেইটাই আনন্দতে তাৰ ওচৰত কু-কুৰাবলৈ ধৰিলে। শিয়ালে একেবাৰে সৰুটোক চুমা এটা খাই শিয়ালীক ক’লে— ‘ভোকত প্ৰাণ যায়। কি আছে খাবলৈ দিয়া।’

শিয়ালীয়ে নিজৰাৰ পাৰত কেইটামান কেঁকোৰা ধৰিছিল। তাৰে কেইটামান কেঁকোৰা পোৱালীকেইটাক দি কেইটামান শিয়ালৰ বাবেও থৈ দিছিল। শিয়ালে ভোকত কেঁকোৰাকেইটা গো-গ্ৰাসে গিলি শিয়ালীক ক’লে— ‘মই এতিয়া শুম। নামাতিবা।’ তেনেকৈ কৈ শিয়াল বিছনাত পৰিল। শিয়ালীয়ে শিয়ালৰ ওচৰত বহি সুধিলে— ‘মহাসভাত কি সিদ্ধান্ত হ’ল?’

শিয়ালীৰ কথা শুনি শিয়ালৰ দীঘল হুমুনিয়াহ এটি ওলাই আহিল। সি শিয়ালীক বাঘ আৰু হাতীৰ কাজিয়াৰ পৰা আৰম্ভ কৰি গোটেই ঘটনাটো বিৱৰি ক’লে। শিয়ালীৰ মনত দুখ লাগিল যদিও ভালো পালে। তাই শিয়ালক সান্ত্বনা দি ক’লে— ‘দুখ নকৰিবা। গঁড়ে কোৱাৰ দৰে এই অৰণ্যৰ ৰজা এদিন তুমি হ’বাই।’

‘কেনেকৈ?’ শিয়ালে একো নুবুজি শিয়ালীক সুধিলে।

দুঠেঙীয়াই দিনে দিনে যেনেকৈ হাৰি-জংঘল কাটি বসতি কৰিবলৈ

লৈছে কেইবছৰমান পাছত ইয়াত অৰণ্য বুলি একো নাথাকিবই। গভীৰ অৰণ্য নাথাকিলে বাঘ, হাতী, গঁড় কোনো থাকিব নোৱাৰিব। গতিকে সিহঁত নাথাকিলে অৰণ্যৰ ৰজা তুমি এনেয়েও হ'ব পাৰিবা।

শিয়ালীৰ কথাখিনি শুনি শিয়ালে বৰ ভাল পালে। সি শিয়ালীক মৰমতে সাবটি ধৰি চুমা এটি খাই শুই থাকিল।

* * *

মহাসভাখন ব্যৰ্থ হোৱাৰ পাছত শিয়ালে নতুন উদ্যমেৰে আকৌ সভাখন পতাৰ বাবে বিশেষ তৎপৰতা দেখুৱাইছিল যদিও সি বেয়াকৈ ব্যৰ্থ হ'ল। কিয়নো বাঘৰ ভয়ত কোনো তৃণভোজী জন্তুৱে এইবোৰত লাগিবলৈ ইচ্ছুক নহ'ল। এদিন শিয়ালে ষাঁড় এটিক লগ পাই এই বিষয়ে সোধাত ষাঁড়ে একেয়াৰতে নাকচ কৰি ক'লে— 'নহ'ব মিত্ৰ। কাৰণ সিদিনা বাঘৰ থাপৰ পাই সকলো তৃণভোজী জন্তুৱে লাজত মূৰ তুলিব পৰা নাই। গতিকে এইবাৰ যদি মহাসভা পাতিবলৈ যোৱা তেন্তে বাঘে আমাক ডাইৰেষ্ট লিখি দিব।'

'তুমি ভুল বুজিছা মিত্ৰ।'

'নহয়-নহয়। ভুল বুজাৰ কথাই অহা নাই। নিয়মমতে বাঘেহে এই অৰণ্যখন ৰজা হিচাপে ৰক্ষা কৰাৰ দায়িত্ব ল'ব লাগিছিল অথচ তেৱেঁই যেতিয়া বাধাৰ প্ৰাচীৰ হিচাপে থিয় হয় আমি কি কৰিম?' ষাঁড়ে ক'লে।

'বাঘক মই যি কৰিব লাগে কৰিম নহয়। মাথোন তুমি সন্মতি নিদিয়া কিয়?'— টেঙৰ শিয়ালে ক'লে।

'নহ'ব। মই সেইবোৰত নাই। অৰণ্যখন ধ্বংস হ'লে বাঘৰহে আগতে দুঠেঙীয়াৰ হাতত মৃত্যু হ'ব। আমিতো প্ৰজা ভাই। আমাৰ একো দিগ্দাৰ নাই। আমাক বাঘে খালেও খোৱা, দুঠেঙীয়াই খালেও

খোৱা। মুঠ কথা আমাক এদিন হ'লেও কোনোবাই খাবই। গতিকে এইবোৰত মূৰ ঘমাই মই সময় নষ্ট নকৰো। তোমালোকে যি কৰা, কৰাগৈ।'— ষাঁড়ে তেনেকৈ কৈ শিয়ালক কোনো ধৰণৰ গুৰুত্ব নিদিয়াকৈ আনফালে গুচি গ'ল।

ষাঁড়ৰ এই উদাসীনতা দেখি শিয়াল হতাশ হ'ল। সি এতিয়ালৈ যিকেইটা তৃণভোজী জন্তুক মহাসভাখনৰ কথা ক'লে আটাইবোৰৰে মতামত প্ৰায় একেই। ... হঠাৎ তাৰ বাঘৰ প্ৰতি খংটো উঠি আহিল। এৰা, যিমানবোৰ পয়মালৰ সৃষ্টি হৈছে সকলো বাঘৰ বাবেই হৈছে। গতিকে বাঘক আগতে নিধন কৰিব পাৰিলেহে অৰণ্যখন দুঠেঙীয়াৰ হাতৰ পৰা ৰক্ষা পৰিব। গতিকে বাঘক আগতে নিধন কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিব লাগিব। এনেকৈ ভবাৰ লগে লগে শিয়ালৰ মনটো ভাল লাগি গ'ল আৰু বাঘ নিধনৰ পৰিকল্পনা কৰিবলৈ ধৰিলে।

* * *

এদিন শিয়ালৰ শুই উঠোতে অলপ পলম হ'ল। আচলতে তাৰ অৰণ্যখনৰ কথা ভাবি বহু ৰাতিলৈকে টোপনি নোহোৱা হৈছে। তাৰ ৰজা হোৱাৰ বাহিৰে বিশেষ স্বার্থও নাছিল। তথাপি অৰণ্যৰ জন্তুবোৰে কিয় তাৰ নেতৃত্বত অৰণ্যখন ৰক্ষা কৰাৰ দায়িত্ব নলয় সি বুজি নাপায়।

কথাবিলাক ভাবি সি পোৱালীকেইটাৰ বাবে ক'ত কি পায় বিচাৰি যাবলৈ ওলোৱাত দেখিলে তাৰ গাতৰ পৰা অলপ দূৰত এদল দুঠেঙীয়াই দা-কুঠাৰ লৈ হাবি-জংঘল কাটিবলৈ ধৰিছে। এই দৃশ্য দেখি তাৰ শিয়ালীৰ কথা মনত পৰিল। এৰা! তাই কোৱা কথাটোৱে সঁচা হ'ব এতিয়া। তাৰ হঠাৎ মনত এটা বুদ্ধি খেলালে— এই কথাটো যদি বাঘক কোৱা হয় তেন্তে সি নিজকে বনৰজা বুলি ভাবি অহংকাৰত দুঠেঙীয়া মানুহক

মাৰিবলৈ খেদি আহিব আৰু তেতিয়া দুঠেঙীয়াই তাক কোবাই মাৰি ছালখন লৈ যাব। তাক তেতিয়া পায় কোনে? কথাটো ভবাৰ লগে লগে সি বাঘক কথাটো ক'বলৈ দৌৰ মাৰিলে।

বনৰজা বাঘে পুৱা বাঘিনী আৰু পোৱালীকেইটাৰ স'তে কোমল ৰ'দত উমলি আছিল। তেনেতে শিয়ালক তাৰ ফালে দৌৰি অহা দেখি আচৰিত হ'ল।

শিয়ালে ফোঁপাই-জোপাই আহি বাঘক ক'লে— 'মহাৰাজ, মহাৰাজ এটা বৰ ডাঙৰ ঘটনা হ'ল।'

কি ঘটনা হৈছে?

বহু দুঠেঙীয়াই এফালৰ পৰা হাবি-জংঘল কাটি আহিবলৈ ধৰিছে। গতিকে আমি যদি সিহঁতক বাধা নিদিও তেন্তে আমাৰ থাকিবলৈ ঠাইয়েই নোহোৱা হ'ব।

শিয়ালৰ কথা শুনি বনৰজা খঙত গৰ্জি উঠিল। সি ক'লে— 'মই থাকোতে কাৰ ইমান সাহস? ব'ল, সিহঁতৰ শক্তি কিমান চাই লওঁ।'

বাঘৰ উগ্রমূৰ্তি দেখি বাঘিনীয়ে ক'লে— 'ৰ'বাচোন, তৎক্ষণাৎ ইমান খং কৰিব নালাগে।'

'কি কোৱাহে? মোৰ ৰাজ্য দুঠেঙীয়াই কাটি এফালৰ পৰা খাস্তাং কৰি আহিব আৰু মই চাই থাকিম?... শিয়াল ব'লা, সিহঁত ক'ত আছে মোক দেখুৱাই দিবা।'

'বলক মহাৰাজ।'

শিয়ালৰ লগত বাঘ আহিবলৈ উদ্যত হোৱাত বাঘিনীয়ে পুনৰ বাঘক ক'লে— 'ৰ'বাচোন, সকলো কাম হৰমূৰকৈ নকৰিবা।'

'তুমি কি কোৱাহে?' — বাঘে খংভাৱে বাঘিনীক ক'লে।

'মই ঠিকেই কৈছো ৰ'বা। তুমি বনৰ ৰজা হ'লা বুলি দুঠেঙীয়াক অকলে কেনেকৈ বাধা দিবা? অৰণ্যৰ সকলো জন্তুকৈ লগত লৈ দুঠেঙীয়াক আক্ৰমণ কৰা। কাৰণ অৰণ্যখন তোমাৰ অকল নহয় নহয়।'— বাঘিনীয়ে ক'লে।

'নাই নাই, যাত্ৰাকালত সেইবোৰ আজৈ-বাজৈ কথা কৈ মোৰ মূৰ গৰম নকৰিবা। মই বনৰ ৰজা। এই মুহূৰ্তত ৰজা হিচাপে প্ৰজাসকলক দুঠেঙীয়াৰ কবলৰ পৰা ৰক্ষা কৰাটো মোৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য।'

বাঘিনীক এইবুলি কৈ শিয়ালক ক'লে— 'ব'লা শিয়াল।'

বাঘ আৰু শিয়াল আহিবলৈ ওলোৱাত উপায় নাপাই অৱশেষত বাঘিনীয়েও দুঠেঙীয়াক বাধা দিবলৈ ওলাল। বাঘে পোৱালীকেইটাৰ স্বাৰ্থত বাঘিনীক যাবলৈ হাক দিছিল যদিও তাই বাঘৰ কথা নুশুনিলে। পোৱালীকেইটাক সিহঁত ঘূৰি নহালৈকে সাৱধানে থাকিবলৈ কৈ দুঠেঙীয়াক খেদিবলৈ দৌৰি গ'ল।

আগে আগে বাঘ-বাঘিনী। পিছে পিছে শিয়াল। তাৰ বাঘৰ লগত কিছুদূৰ সমানে দৌৰতে ভাগৰ লাগিল আৰু ফোপাবলৈ ধৰিলে। বাঘে তাক যিমনে দৌৰিবলৈ কৈ আছে সিমনে সি ভাগৰত ক্ৰমশঃ পিছ পৰিহে গৈ আছে। তথাপি সি বাঘৰ পিছে পিছে দৌৰি দৌৰি দুঠেঙীয়াহঁতে হাবি-জংঘল কাটি থকা ঠাইৰ ওচৰ পালে। দুঠেঙীয়াহঁতৰ ওচৰ পাওঁতে শিয়ালৰ ভয় লাগিল। এই ভয়ৰ কাৰণে তাৰ মনত এটা বুদ্ধি খেলালে। সি আৰু দৌৰিব নোৱাৰো বুলি ভাগৰত বহি গ'ল। শিয়াল বহা দেখি বাঘে তাৰ ওচৰলৈ আহি সুধিলে— 'কি হ'ল তোমাৰ?'

'মহাৰাজ, মই আৰু নোৱাৰো। সোঁ দুঠেঙীয়াহঁতে হাবি-জংঘল কাটি আছে। পাৰে যদি আপুনি মোক আপোনাৰ পিঠিত উঠাই লৈ বলক। দুয়ো মিলি সিহঁতক এসেকা দিওঁ।' শিয়ালে লগাতকৈ বেছি ভাগৰ লগা যেন দেখুৱাই ক'লে।

শিয়ালৰ কথা শুনি বাঘে ভাবিলে তাক পিঠিত উঠাই নিলে পয়মালহে হ'ব। গতিকে বাঘিনীৰ স'তে যোৱা ভাল। বাঘে শিয়ালক ক'লে— 'তোমাৰ যদি বেছি ভাগৰ লাগিছে তেন্তে যাব নালাগে দিয়া।'

'হ'ব তেন্তে মহাৰাজ।' শিয়ালে মনত পৰম সন্তুষ্টি লৈ বাঘক ক'লে।

বাঘে বাঘিনীক লগত লৈ তীৰ বেগে দুঠেঙীয়াক আক্ৰমণ কৰিবলৈ খেদি গ'ল।

দুঠেঙীয়াহঁতে পৰম উল্লাসত হাবি-জংঘল কাটি আছিল। হঠাৎ সিহঁতে দুটা বাঘক দৌৰি অহা দেখা পাই সজ্জস্ত হৈ পৰিল। সিহঁতৰ মাজত ছলস্কুল লাগিল আৰু বাঘক আক্ৰমণ কৰিবলৈ উদ্যত হ'ল। কেইজনমান দুঠেঙীয়াই বাঘক দেখি পিছ হ্ৰহকিল যদিও সৰহ সংখ্যক দুঠেঙীয়াই হাতে হাতে লাঠি-জোং লৈ বাঘক ঘেৰি ধৰিলে। বাঘে সুবিধা বুজি এটা দুঠেঙীয়াক থাপ্পৰ মাৰি বগৰাই দিলে। নিমিষতে দুঠেঙীয়াৰ প্ৰাণবায়ু উৰি গ'ল। আন এজনক থাপ্পৰ মাৰোতে তাৰ লুঙিখন ফাটি গ'ল আৰু সি ফটা লুঙিখন এৰি দৌৰ মাৰিলে। বাঘিনীয়ে এজন দুঠেঙীয়াৰ ডিঙিত কামুৰি ধৰোতে কেবাজনো দুঠেঙীয়াই বাঘিনীক যাঠি-জোঙেৰে হানি-খুচি হত্যা কৰিলে। সেই দৃশ্য দেখি বাঘৰ ভীষণ খং উঠিল আৰু গোজৰণি মাৰি এজন দুঠেঙীয়াৰ ডিঙিত কামুৰি ধৰোতে আন এজন দুঠেঙীয়াই তাৰ মূৰত প্ৰচণ্ড জোৰে কোব সোধালে। কোব খাই বাঘে চকুৰে সৰিয়হ ফুল দেখিলে আৰু কোনোমতে প্ৰাণ লৈ পলাল।

এই সকলোবোৰ দৃশ্য শিয়ালে দূৰৰ পৰা জোপোহাৰ আঁৰত লুকাই চাই আছিল। বাঘে দুঠেঙীয়াৰ হাতত কোব খাই পলোৱাত সি বৰ ৰং পালে আৰু কথাটো হাতীক ক'বলৈ দৌৰি বিচাৰি গ'ল।

হাতীয়ে এঠাইলৈ যাবলৈ ওলাইছিল। যাত্ৰা কালত সি শিয়ালক দৌৰি অহা দেখি অলপ আচৰিত হ'ল আৰু সুধিলে— 'কি হ'ল এনেকৈ যে দৌৰি আহিছা?'

'মিত্ৰ, তোমাৰ কপাল ফুলিল।' শিয়ালে ফোঁপাই-জোপাই ক'লে।

'কি হ'ল, বুজাই কোৱা?' হাতীয়ে ক'লে।

কেনেকৈ বাঘিনী মৰিল আৰু বাঘে কোনোমতে প্ৰাণ লৈ পলাল এই গোটেই কথাখিনি শিয়ালে হাতীক বুজাই ক'লে।

বনৰজা বাঘ যদিও হাতীৰ শত্ৰু। তথাপি দুঠেঙীয়াৰ হাতত

ধৰাশায়ী হোৱাটো বিচৰা নাছিল। সেয়ে সি মনত বৰ বেজাৰ পালে আৰু দুঠেঙীয়াক এশিকনি দিয়াৰ উদ্দেশ্যে সুধিলে— 'সিহঁত এতিয়া ক'ত আছে?'

'তাতেই আছে মিত্ৰ।' শিয়ালে ক'লে।

'ব'লা, সিহঁতক মোক দেখুৱাই দিবা।'

'কিন্তু তুমি অকলে গৈ কি কৰিবা?'

'সিহঁত মোৰ কাৰণে অকলেই যথেষ্ট।'

হাতীৰ ওফাইডাং মৰা কথা শুনি শিয়ালে ভাবিলে ইয়াৰো বাঘৰ দৰে দশা হ'ব। এনেকৈ যদি বাঘৰ দৰে ইও ঠেলা পায় তেন্তে সি দেখোন অৰণ্যত উঠি ৰজা বহি ৰজা হ'ব পাৰিব। ইহঁতক এনেকৈ এটি এটিকৈ দুঠেঙীয়াৰ দ্বাৰা গৰম কৰিব লাগিব অতি কৌশলেৰে।

শিয়ালে কথাবোৰ ভাবি থাকোতে হাতীয়ে মাত দিলে— 'কি হ'ল মিত্ৰ?'

শিয়াল উচপ খাই উঠিল আৰু হাতীৰ পৰা তাৰ মনোভাবখিনি লুকুৱাই ৰাখি ক'লে— 'মই তোমাৰ জীৱনৰ নিৰাপত্তাৰ বিষয়টো চিন্তা কৰিছো মিত্ৰ!'

'মোৰ নিৰাপত্তাৰ কথা তুমি চিন্তা কৰিব নালাগে। অৰণ্যৰ নিৰাপত্তাৰ কথা চিন্তা কৰা।'

এনেকৈ কৈ হাতীয়ে শিয়ালক নিজৰ পিঠিত উঠাই ল'লে আৰু দুঠেঙীয়াই জংঘল কাটি থকা ঠাইলৈ দৌৰিবলৈ ধৰিলে।

শিয়াল হাতীৰ পিঠিত উঠি যোৱা বনৰ প্ৰায়বোৰ জন্তুৰে দেখিবলৈ পালে। হঠাৎ এনেকুৱা এটা নাভূত-নাশ্ৰুত কাণ্ড দেখি অৰণ্যৰ জন্তুবোৰ আচৰিত হ'ল। কিছুমানে আমোদ পালেও কিছুমানে আকৌ ভয়ো খালে। অৰণ্যখনত হঠাৎ বা আকৌ কি হ'ল! সকলোবোৰ জন্তুৰ মাজত কথাবোৰ আলোচনা হ'বলৈ ধৰিলে। অৱশ্যে ইয়াৰ মাজতে শিয়ালক পেটে পেটে বেয়া পোৱা ৰাংকুকুৰৰ মনটো বেজবেজাই গ'ল। সি আন জন্তুবোৰক

উদ্দেশ্য ক'লে— 'শিয়াল মহা ধূৰ্ত। অৰণ্যখনৰ সকলোবোৰ জন্তু একপ্ৰকাৰ তাৰ বাবেই লটি-ঘটি হ'বলগা হয়।'

পঠাই ৰাং কুকুৰৰ কথা শুনি ভাল নাপালে। কিয়নো শিয়ালে অৰণ্যখন ৰক্ষাৰ বাবে আজিলৈ যিমান ত্যাগ কৰিছে সিমান ত্যাগ আন কোনোৱে কৰা সি দেখিবলৈ পোৱা নাই।

পঠাই সিহঁতৰ আলোচনাৰ মাজৰ পৰা ফালৰি কাটি ওলাই আহি ভাবিলে শিয়ালৰ ত্যাগ দেখি হাতীয়ে কিজানি অৰণ্যৰ ৰজা শিয়ালক পাতিলে। নহ'লে তাক পিঠিত উঠাব কিয়? পঠাই ভবা কথাটো এশ শতাংশই শুদ্ধ যেন লাগিল। যদি সি ভবাৰ দৰে শিয়াল বনৰ ৰজা হয় তেন্তে তাক নিশ্চয় মন্ত্ৰীৰ বাব দিব। আৰু যদি কেনেকৈ মন্ত্ৰী হ'ব পাৰে তেন্তে সি বনৰ সকলোকে তৃণভোজী কৰাইহে এৰিব। এইটো কাম কৰিব পাৰিলে অৰণ্যৰ ইতিহাসত তাৰ নাম সোণালী আখৰেৰে লিখা থাকিব। পঠাই নিজৰ ভৱিষ্যতৰ প্ৰভাৱৰ কথা একান্ত মনে ভাবি থাকোতে শিয়ালে আকৌ ফোঁপাই-জোপাই সিহঁতৰ ফালে দৌৰি আহিল। ভয়ত বিতত হৈ পৰা শিয়ালক দেখি সকলো আচৰিত হ'ল। গঁড়ে তাৰ অৱস্থা দেখি সুধিলে— 'কি হ'ল মিত্ৰ?'

'সৰ্বনাশ হ'ল। হাতীয়ে মোক ৰজা পাতি দুঠেঙীয়াক মাৰিবলৈ খেদি যাওঁতে দ গাঁত এটাত পৰি আৰু উঠিব নোৱাৰিলে। মই কোনোমতে জাঁপ মাৰি প্ৰাণটো বচালো।'

শিয়ালৰ কথা শুনি পঠাই আবেগ বিহুল হৈ ক'লে— 'তুমি হাতীক উঠাই দিব নোৱাৰিলা?'

উঠাই দিবলৈ ধৰিছিলো। কিন্তু হাতীয়ে পৰি যোৱাৰ লগে লগে ক'ৰ পৰা দুঠেঙীয়াহঁত আহি ঘেৰি ধৰিলে তৰ্কিবই নোৱাৰিলো। সিহঁতে মোক নতুনকৈ বনৰ ৰজা পতা বুলি কেনেকৈ জানিব পাৰি হত্যা কৰাৰ গভীৰ ষড়যন্ত্ৰ কৰিছিল। কিন্তু মই কোনোমতে প্ৰাণটো বচাই পলালো।

শিয়ালৰ কথাত সকলো মৰ্মাহত হ'ল। গঁড়ে দীঘলকৈ হুমুনিয়াহ

এটি কাটি ক'লে— 'অৰণ্যত থকাটো আমাৰ বাবে আৰু সহজ হৈ থকা নাই।'

'মিত্ৰ তেনেকৈ নাভাবিবা। হাতীয়ে মোক অৰণ্যখন নতুনকৈ সজোৱাৰ দায়িত্ব দিছে। তুমি চাই থাকা, হাতী আজি মৰিল যদিও তেওঁৰ সপোন মই বাস্তৱায়িত কৰিমেই।

শিয়ালৰ কথাত পঠা আবেগ বিহুল হৈ পৰিল। তাৰ হাতীৰ মৃত্যুত চকুলো বাগৰি আহিল আৰু উপস্থিত থকা সকলো জন্তুকে ক'লে— 'আমি হাতীৰ মৃত্যুত কাইলৈ শিয়াল মিত্ৰৰ নেতৃত্বত এখনি শোকসভা অনুষ্ঠিত কৰাটো ভাল।'

'নিশ্চয়'— গঁড়ে ক'লে।

শিয়ালে ক'লে— 'ঠিক আছে। আমি দুই-এদিনতে শোকসভাখন পতা ভাল হ'ব।' তেনেকৈ কৈ শিয়ালে আৰু কাকো কথা কোৱাৰ সুযোগ নিদি ক'লে— 'মিত্ৰসকল, আপোনালোকে কিবা আলোচনা কৰিবলগা আছে যদি আলোচনা কৰক। মই যাওঁ। বৰ ভাগৰ লাগিছে।'

'ঠিক আছে মিত্ৰ। কাইলৈ মই তোমাৰ গাতলৈ গৈ আছো।'— পঠাই ক'লে।

'অ-কে মিত্ৰ। আহিবা।' তেনেকৈ শিয়ালে গাতলৈ বুলি খোজ দিলে।

* * *

দুপৰীয়া ভাগৰে-জুগৰে শিয়াল আহি গাঁতত সোমাল। তাক দেখি ভোকত কলমলাই থকা পোৱালীকেইটাই ওচৰলৈ আহি কু-কুৱাবলৈ ধৰিলে। শুদা হাতে গাতত সোমোৱা দেখি শিয়ালীৰ খং উঠিল যদিও একো নক'লে। শিয়ালে শিয়ালীক ক'লে— 'আজি মোক একো নক'বা। বৰ ভাগৰ লাগিছে।'

এইবাৰ শিয়ালীয়ে খংটো দমাই ৰাখিব নোৱাৰিলে। তাই খঙতে ক'লে— 'আপোনালোকৰনো কোনদিনা ভাগৰ নালাগে। সদায়ে সদায় ঘূৰি-ফুৰি আহি গাতত সোমাব আৰু মই পোৱালীকেইটাৰ কু-কুৱনি শুনি বহি থাকিব লাগে। আজিৰ পৰা মই বাহিৰলৈ যাম আৰু আপুনি পোৱালীকেইটাক ৰখি থাকিব।'

শিয়ালীৰ খং উঠা দেখি শিয়ালে মৰমেৰে ক'লে— 'একো নজনাকৈ খং নকৰিবাচোন। আজি কি হৈছে জানা?'

'কিনো হ'ব? মহাসভা-চহাসভা পাতিবলৈ গৈ কাৰোবাৰ গালি খাই আহিছে। তাৰ বাহিৰেনো আৰু কি হ'ব।' তেনেকৈ কৈ শিয়ালীয়ে উচাং মাৰি উঠি পোৱালীকেইটাৰ সৈতে একো নোখোৱাকৈ শুই থাকিল।

পোৱালীকেইটাৰ সৈতে শিয়ালীয়ে একো নোখোৱাকৈ শুই থকাত শিয়ালৰো বেয়া লাগিল। তাৰ নিজৰ ওপৰতো ধিক্কাৰ লাগিল। সি সদায় শিয়ালীক মিছা কথাই কৈ আহিছে। অৱশ্যে আজিৰ ঘটনাটো অলপ বেলেগ আছিল। সি শিয়ালীক বাঘ আৰু হাতীৰ কথাটো কম বুলি ভাবি শিয়ালীৰ গাত হাতখন লাহেকৈ থৈ মাত দিলে— 'তোমাৰ টোপনি আহিল নেকি?' শিয়ালীৰ পৰা একো সঁহাৰি নাহিল। সি পুনৰ শিয়ালীক মাতিবলৈ সাহস নকৰিলে। কাইলৈ দেখা যাব বুলি ভাবি সিও লাহেকৈ শুই পৰিল।

* * *

পিছদিনা শিয়ালে অলপ দেৰিকৈ সাৰ পালে। সি গাৰ এঙামুৰি ভাঙি বহোতেই পোৱালীকেইটাই আকৌ তাৰ ওচৰত বহি কু-কুৱাবলৈ ধৰিলে। তাৰ খং উঠিল যদিও খংটো দমাই ৰাখি মৰমেৰে ক'লে—

'বাচাইঁত অলপ সময় ধৈৰ্য ধৰা। মই এতিয়াই ওলাই গৈ তোমালোকৰ বাবে কিবা লৈ আহিম।'

শিয়ালীয়ে ওচৰলৈ আহি ক'লে— 'নালাগে, আপুনি যাব। গাঁতত থাকক। মই কিবা বিচাৰি আনোঁগৈ।'

শিয়াল আৰু শিয়ালীয়ে বাহিৰলৈ কোন যাব সেই বিষয়ে আলোচনা কৰি থাকোতেই হঠাৎ পঠা আহি সিহঁতৰ সন্মুখত হাজিৰ হ'ল। তেনে এক অৱস্থাত পঠাক দেখি শিয়ালীৰ জিভাৰ পানী ওলাই আহিল। পোৱালীকেইটায়ো আনন্দত নাচিবলৈ ধৰিলে। সিহঁতৰ স্মৃতি দেখি শিয়ালৰ হাঁহি উঠিল আৰু পঠালৈ চাই পঠিয়ালে।

পঠাই গুড মৰ্নিং দি ক'লে— 'মিত্ৰ এতিয়াও উঠা নাই?'

'মিত্ৰ অৰণ্যখনৰ কথা ভাবি ভাবি বহু ৰাতিলৈকে টোপনি অহা নাছিল। সেইবাবে উঠোতে অলপ পলম হ'ল।'

পঠাই এটা দীঘল হুমুনিয়াহ কাঢ়ি ক'লে— 'মোৰো তেনে হৈছে মিত্ৰ। সেইবাবে পুৱাই তোমাৰ ওচৰলৈ আহিলো। বোলো তোমাৰ ওচৰত সমস্যা সমাধানৰ কিবা পথ ওলাল নেকি তাকে জানিবলৈ।'

'এতিয়ালৈকে একো পথেই বিচাৰি পোৱা নাই মিত্ৰ।' শিয়ালে ক'লে।

'মিত্ৰ, মই এটা কথা ভাবিছো।'

'কি কথা?'

'আমি যদি সকলোৱে অলপ অলপ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰি আকৌ এখন মহা সন্মিলনৰ আয়োজন কৰো, কেনে হয়?'

পঠাৰ কথাত শিয়ালে হঠাৎ খেৰ্কেৰ্কে হাঁহিলে। পঠা অপ্ৰস্তুত হ'ল। অলপ দূৰৰ পৰা চাই থকা শিয়ালীয়ে শিয়ালক ইংগিতেৰে দূৰলৈ মাতি নিলে। তাৰ কিছু সময় পাছত দুয়ো একেলগে দৌৰি আহি পঠাৰ ডিঙিত কামোৰ মাৰি ধৰিলে। পঠাই কিবা কোৱাৰ আগতে তাৰ প্ৰাণ বায়ু উৰি গ'ল। শিয়ালে পোৱালীকেইটাক মাতি ক'লে— 'বাচাইঁত আজি বহুদিনৰ মূৰত ভালদৰে খাই ল'।'

এইবুলি কৈ শিয়ালে পঠাক বখলিয়াই পেলালে। মহা আনন্দে পোৱালীকেইটাৰ স'তে শিয়াল-শিয়ালীয়ে পঠাক খাবলৈ ধৰিলে। সিহঁতৰ আধামান খোৱা হৈছিলহে, এনেতে এদল দুঠেঙীয়াই হাতত দা-কুঠাৰ লৈ সিহঁতৰ গাঁতৰ ওচৰত থকা হাবি-জংঘল কাটিবলৈ ধৰিলে। গছ কটাৰ শব্দ শুনি শিয়ালে খোৱা-লোৱা বাদ দি গাতৰ সন্মুখলৈ আহি জুমি চাই দেখিলে সিহঁতৰ গাঁতৰ ওচৰতে দুঠেঙীয়াই গছ কাটি আছে। শিয়ালে ঘটনা বিষম দেখি দৌৰি গৈ শিয়ালীক ক'লে— 'সৰ্বনাশ! দুঠেঙীয়াই আহি আজি আমাৰ গাঁতৰ ওচৰতে হাবি কাটিবলৈ লৈছে! সেয়ে এতিয়া আমাৰ ইয়াৰ পৰা পলোৱাৰ বাহিৰে বেলেগ পথ নাই। কাৰণ সিহঁতে কেনেকৈ আমাৰ গাঁতটো দেখা পালে আমাক কোবাই মাৰিব।'

শিয়ালীৰো ভয় লাগিল। তাই বাক্যব্যয় নকৰি খোৱা-লোৱা বাদ দি পোৱালীকেইটাক লৈ গাঁতৰ মুখলৈ আহিল। গাঁতৰ মুখত থিয় হৈ শিয়ালে ক'লে— 'আমি ইয়াৰ পৰা সাৱধানে পলাব লাগিব। সামান্য ভুল হ'লেই দুঠেঙীয়াৰ হাতত আমাৰ প্ৰাণ যাব।'

শিয়ালৰ কথা শুনি শিয়ালীৰ বুকু কঁপি উঠিল। তাই ভয়ে ভয়ে ক'লে— 'কেনেকৈ পলাব? দুঠেঙীয়াহঁতে দেখোন একেবাৰে গাঁতৰ সন্মুখতে হাবি কাটিবলৈ ধৰিছে।'

শিয়ালে ক'লে— 'একো ভয় নকৰিবা। বিপদত সাহসেই আচল কথা।'

'পলোৱাৰ আপুনি কিবা উপায় পাইছেনে?'

'পাইছো।'

'কি উপায়?'

'মই আগতে ওলাই দুঠেঙীয়াৰ ওচৰেৰে দৌৰ মাৰিম। সিহঁতে মোক দেখি খেদি যাব। তেতিয়া তুমি পোৱালীকেইটাক লৈ বিপৰীত দিশে দৌৰিবা।'

কথা মতেই কাম। শিয়ালে গাঁতৰ পৰা ওলাই দুঠেঙীয়াই দেখাকৈ থিয় দিলে। তাক দেখাৰ লগে লগে দুঠেঙীয়াই লুঙি-কাপোৰ কোচাই খেদি গ'ল। লগে লগে শিয়ালে ভিৰাই লৰ দিলে। আগৰে পৰা সস্তম হৈ থকা শিয়ালীয়ে পোৱালীকেইটাক লৈ বিপৰীত দিশে ঠিকেই দৌৰ দিছিল; কিন্তু কেইজনমান দুঠেঙীয়াই সিহঁতক দেখা পাই ঘেৰি ধৰিলে। চতুৰ শিয়ালীয়ে দুঠেঙীয়াৰ কবলৰ পৰা পলাই জোপোহাৰ আঁৰত লুকাই পোৱালীকেইটাক কেনেকৈ উদ্ধাৰ কৰিব পাৰি চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। কিন্তু তাই উপায় বিচাৰি পোৱাৰ আগতেই সিহঁতে কিৰিলি পাৰি পোৱালীকেইটাক কোবাই মাৰি পেলালে। সেই নিদাৰুণ দৃশ্য দেখি শিয়ালীয়ে জোপোহাৰ মাজতে মূৰ ঘূৰাই পৰি গ'ল। তাই যেতিয়া সাৰ পালে তেতিয়া দুঠেঙীয়াহঁত আঁতৰি গৈছিল আৰু অৰণ্যৰ মাজলৈ এন্ধাৰ নামি আহিছিল। তাই পোৱালীকেইটা আৰু শিয়ালক হেৰুৱাই ইনাই-বিনাই হুৱা দিবলৈ লাগিল। শিয়ালেও পোৱালীকেইটা আৰু তাইক বিচাৰি হুৱা দিবলৈ ধৰিলে। অৱশেষত দুয়ো দুয়োৰো হুৱা বুজি পাই ওচৰ চাপি আহিল। শিয়ালক পাই শিয়ালীৰ কান্দোন আৰু বেছি হ'ল। পোৱালীকেইটাৰ গুণ বখানি দুয়ো কান্দোনত ভাঙি পৰিল।

উপসংহাৰ

শিয়াল আৰু শিয়ালীয়ে সেই নিদাৰুণ ঘটনাৰ পাছত অৰণ্যৰ মায়া এৰি বহু দূৰলৈ গুচি গৈ এখন গাঁৱৰ এখন বাৰীত গাঁত খান্দি থাকিবলৈ ল'লে। লাহে লাহে সিহঁত বুঢ়া হৈ আহিল আৰু দুয়োকো জৰা-ব্যাধিয়ে আগুৰি ধৰিলে। সিহঁতৰ কাৰণে এতিয়া সংসাৰখন হৈ পৰিল অসাৰ। জীৱনটো হৈ পৰিল এক বোজা। বিশেষকৈ পুৰণি দিনৰ অৰণ্যৰ সেই মধুৰ স্মৃতি আৰু ধূতালিবোৰে সিহঁতক বৰকৈ আমনি দিবলৈ ধৰিলে।

এদিন শিয়ালে শিয়ালীক ওচৰত বহুৱাই লৈ ক'লে— 'শিয়ালী, মই বহুদিনৰ পৰা কথা এটা ভাবি আছো।'

'কি কথা?'

'মোৰ অৰণ্যখন চাবলৈ এবাৰ বৰ মন গৈছে হে।'

'মোৰো চাবলৈ মন যায়; কিন্তু এই দেহাৰে আপুনি যাব কেনেকৈ?'

'তোমাৰো মন আছে যেতিয়া আমি দুয়ো এদিন যাওঁ ব'লা। তীৰ্থ ভ্ৰমণৰ দৰে হ'ব।'

শিয়ালৰ কথামতে এদিন দুয়ো অৰণ্যখন চাবলৈ ওলাল। দুদিন বাট কুৰি বাই বাই যেতিয়া সিহঁতৰ পুৰণি অৰণ্যখন পালে তেতিয়া দেখিলে তাত অৰণ্য বুলি একো নাই। দুঠেঙীয়াই শাৰী শাৰী জুপুৰি ঘৰ সাজি থাকিবলৈ লৈছে। এদিন সিহঁতৰ পোৱালীকেইটাই য'ত উমলি-জামলি দিন কটাইছিল এতিয়া তাত দুঠেঙীয়াৰ পোৱালীয়ে খেলিবলৈ লৈছে। ঠিক সিহঁতৰ পোৱালীকেইটাৰ দৰে।

শিয়ালৰ সেই দৃশ্য দেখি চকুৰ লোতক বৈ আহিল। শিয়ালীৰো।

শিয়ালে চকুৰ পানী মচি মচি শিয়ালীক ক'লে— 'যাওঁ ব'লা।'

'বলক।'

শিয়াল আৰু শিয়ালীয়ে পুনৰ লাহে লাহে গাঁৱৰ সেই গাঁতলৈ উভতি আহিল।

ঃঃ সমাপ্ত ::



অৰণ্যত কন্দল

প্রচ্ছদ সজ্জা : মনজিৎ রাজখোরা